

jamk

Työkaluja vaskipuhallinpedagogeille erilaisten oppijoiden opettamiseen

Essi Nurminen

Opinnäytetyö, AMK

Kesäkuu 2025

Kulttuuriala

Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma

Nurminen, Essi

Työkaluja vaskipuhallinpedagogeille erilaisten oppijoiden opettamiseen.

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kesäkuu 2025, 57 sivua

Kulttuuriala. Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Inklusiivinen musiikkikasvatus ja taiteen perusopetuksen oppimäärän yksilöllistäminen ovat ajankohtaisia aiheita musiikkioppilaitosten oppilasaineksen monipuolistuessa. Tutkimusten mukaan opettajien asenne inklusiota kohtaan on negatiivisempi, jos he kokevat oman ammattitaidon riittämättömyyttä erilaisten oppijoiden opettamiseen. Siksi on erittäin tärkeää tarjota työkaluja pedagogeille opetuksen yksilöllistämiseen ja oppijalähtöiseen opetukseen.

Opinnäytetyössä selvitettiin, millaisia materiaaleja, apuvälineitä ja menetelmiä vaskipuhallinpedagogit hyödyntävät työssään opettaessaan erilaisia oppijoita. Lisäksi tutkittiin millaisia vahvuuksia erilaisella oppijalla voi olla ja miten opettaja voi niitä hyödyntää, sekä mahdollisia haasteita ja keinoja niihin vastaamiseksi. Lisäksi selvitettiin miten taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa voi yksilöllistää juuri vaskipuhallinoppilaiden kanssa. Tutkimuksen tavoitteena oli koostaa ammattilaisten kokemuksista kattava tietopankki, jota vaskipuhallinpedagogit voivat hyödyntää työssään.

Laadullinen tutkimus toteutettiin haastattelemalla neljää musiikkipedagogia, joista kolme oli vaskipuhallinpedagogeja. Kaikilla haastateltavilla oli kokemusta erilaisten oppijoiden opettamisesta. Haastattelut toteutettiin etäyhteyden avulla teemahaastatteluina ja aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin, kuten teemoittelemalla.

Tutkimuksessa kävi ilmi vaskipuhallinpedagogien käyttämän materiaalin, apuvälineiden ja menetelmien käytön olevan hyvin monipuolista. Lisäksi nousi esiin, että pedagogisten työkalujen lisäksi opettaja tarvitsee taustalleen ammatillista tukea. Tutkimuksen tuloksena syntyi kattava tietopankki erilaisista työkaluista, joita vaskipuhallinpedagogi voi hyödyntää työssään opettaessaan erilaisia oppijoita.

Avainsanat (asiasanat)

erityispedagogiikka, inklusiio, yksilöllistäminen, erityismusiikkikasvatus, vaskipuhallimet

Nurminen, Essi

Tools for brass teachers to teach diverse learners

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, June 2025, 57 pages

Culture. Degree Programme in Music Pedagogy. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

Inclusive music education and the individualisation of the basic arts curriculum are topical issues as the students in music schools become more diverse. Research shows that teachers' attitudes towards inclusion are more negative if they perceive their own professional skills as insufficient to teach diverse learners. It is therefore important to provide tools for educators to personalise teaching and improve learner-centred learning.

The thesis investigated the materials, tools and methods that brass pedagogues use in their work when teaching different learners. It also explored what strengths different learners may have and how teachers can make use of them, as well as possible challenges and ways to address them. It also explored how to personalise the basic arts curriculum specifically for brass instrument learners. The aim of the study was to compile a comprehensive database of professionals' experiences, which can be used by brass teachers.

The qualitative research was carried out by interviewing four music teachers, three of whom were brass band pedagogues. All the interviewees had experience of teaching different types of learners. The interviews were semi-structured interviews and conducted remotely. The data were analysed using qualitative content analysis methods, such as thematic analysis.

The study showed that the materials, tools and methods used by the brass pedagogues were very varied. In addition to the pedagogical tools, it was also found that the teacher needs professional support in the background. The research resulted in a comprehensive database of different tools that can be used by brass pedagogues in their work when teaching diverse learners.

Keywords/tags (subjects)

special pedagogy, inclusion, individualisation, special music education, brass instruments

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Erityispedagogiikka	5
2.1	Erityispedagogiikan historia	5
2.2	Erityispedagogiikka tieteenä	6
2.3	Erityispedagogiset materiaalit, apuvälineet ja menetelmät	7
3	Erilaiset oppijat.....	8
3.1	Erityismusiikkikasvatus.....	9
3.1.1	Inklusioajattelun rantautuminen taiteen perusopetukseen	9
3.1.2	Taiteen perusopetuksen oppimäärän yksilöllistäminen	11
3.2	Erityismusiikkikasvatuksessa käytettävät materiaalit, apuvälineet ja menetelmät	12
4	Vaskipuhallimet	13
5	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat.....	15
5.1	Tutkimusmenetelmä	16
5.1.1	Aineiston keruu.....	16
5.1.2	Aineiston analyysi	18
6	Tulokset.....	20
6.1	Erilaisten oppijoiden vahvuudet	20
6.1.1	Musiikilliset valmiudet	20
6.1.2	Vuorovaikutus.....	20
6.1.3	Innostus ja motivaatio	21
6.2	Erilaisten oppijoiden haasteet	22
6.2.1	Vaskisoitinten ominaispiirteisiin liittyvät haasteet	22
6.2.2	Terveydelliset haasteet.....	23
6.2.3	Vuorovaikutuksen haasteet	24
6.2.4	Hahmottamisen haasteet	25
6.2.5	Keskittymisen ja motivaation haasteet	25
6.3	Materiaalit.....	27
6.3.1	Nuottimateriaali.....	27
6.3.2	Materiaali nuotinlukemisen tueksi	27
6.3.3	Vuorovaikutuksen tueksi käytettävä materiaali.....	28
6.3.4	Digimateriaali.....	29
6.4	Apuvälineet	30
6.4.1	Apuvälineet fyysisiin haasteisiin	30
6.4.2	Apuvälineet hahmottamisen tueksi.....	30

6.5	Menetelmät.....	32
6.5.1	Menetelmät musiikillisten taitojen vahvistamiseksi	32
6.5.2	Menetelmät vuorovaikutuksen vahvistamiseksi	34
6.5.3	Menetelmät keskittymisen ja motivaation tueksi.....	35
6.6	Miten tukea pedagogia hänen työssään opettaa erilaisia oppijoita?.....	36
6.6.1	Musiikkioppilaitosten käytänteet	36
6.6.2	Valtakunnallinen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma	38
6.6.3	Musiikkipedagogin koulutus ja osaaminen	41
6.7	Yhteenveto	42
7	Eettisyys ja luotettavuus	44
8	Pohdinta.....	45
8.1	Jatkotutkimusaiheet.....	48
Lähteet		49
Liitteet		54
Liite 1.	Haastattelukysymykset.....	54

1 Johdanto

Suomi on kansainvälisestäikin tunnettu tasa-arvoisena maana. Yhdenvertaisuus on meille arvona tärkeä ja se on sisäänrakennettuna perustuslakiimme ja muihin lakeihin ja säädöksiin. (Heimonen & Juntunen 2025, 46–47.) YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista edellyttää kaikille yhdenvertaista kohtelua. Sopimuksessa mainitaan vammaisten henkilöiden oikeus koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen, jonka tarkoitus on ”mahdollistaa vammaisille henkilöille persoonallisuutensa, lahjakkuutensa ja luovuutensa sekä henkisten ja ruumiillisten kykyjensä kehittämisen mahdollisimman pitkälle” (27/2016, 24 §). Suomi sitoutui tähän sopimukseen vuonna 2016. Yhdenvertaisen koulutuksen mahdollistaminen siis koskettaa myös taiteen perusopetuksen kenttää. Viime vuosina on kuitenkin havaittu huolestuttavaa eriarvoistumisen kehitystä erityisesti isoissa kaupungeissa. Tähän on syynä osallistumisen esteet, sekä se, että opetukseen hakeutuvilla oppilailla on jo harrastustaustaa sekä vahva perheen tuki. (Vetoniemi 2025, 22.) Voidaan todeta, että musiikkiharrastus ei ole saavutettavaa kaikille.

Musiikinopiskelu, kuten kaikki muukin opiskelu kartuttaa ihmisen sivistystä. Sivistyksenä pidetään myös avarakatseisuutta ja empatiakykyä. Itsensä ilmaiseminen taiteen keinoin tuo merkityksellisyttä ihmisen elämään. Kestävän kehityksen kannalta on tärkeää, että ihmiset löytävät sivistyksen ja taiteen keinoin merkitystä elämälleen, eivät kuluttamalla ja tavoittelemalla suurempaa omaisuutta. (Bardy & Salonen 2015, 5.) Kasvattajan tehtävässä on tärkeää opettaa muista ihmisistä ja ympäristöstä huolehtimista (emt., 8).

Yhdenvertaisuus kulkee käsi kädessä yksilöllistämisen kanssa (Heimonen & Juntunen 2025, 47). Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaan kirjattiin vasta vuonna 2002 mahdollisuus oppimäärän yksilöllistämisestä (OPH 2002). Yksilöllistäminen mahdollistaa tavoitteellisen musiikin opiskelun kaikille. Käytännössä oppimäärän yksilöllistäminen on vielä uutta ja monille pedagogeille käytännön tasolla vierasta. Tässä tutkimuksessa haluan selvittää keinoja, joilla vaskipuhallinpedagogi voi yksilöllistää opetusta erilaisten oppijoiden kanssa.

Inklusiivinen eli osallistava kasvatus vaatii pedagogilta myönteistä asennetta inklusiota kohtaan. Asennemuutosta myönteiseen suuntaan on viime vuosina tapahtunut jo paljon, mutta työtä sen eteen on edelleen tehtävä. Jotta asennemuutosta voi tapahtua, tulee pedagogilla olla luottamus omaan ammattitaitoon ja siihen, että muutoksessa tuetaan ja autetaan eteenpäin. Koulutus on siis

merkittävässä roolissa inklusion edistämässä, mutta tutkimuksissa on todettu, että opettajien koulutus ei vastaa työelämän tarpeita. (Vetoniemi 2025, 10–11.) Vaikka inklusiivisesta musiikkikasvatuksesta on puhuttu viime aikoina paljon ja sitä tutkitaan enenevässä määrin, en ole juurikaan törmännyt keskusteluun tai tutkimuksiin siitä, miten se vaikuttaa puhallinpedagogeihin ja erityisesti juuri vaskipuhallinpedagogeihin. Musiikkipedagogin koulutuksessa on sivuttu erilaisia oppijoita, mutta kovin konkreettisia neuvoja juuri puhallinopetukseen ei ole juurikaan tullut vastaan. Vaskisoittimissa ja niiden opetuksessa on omat ominaispiirteensä, joten on tärkeää, että tutkimustietoa on myös erityisesti niiden näkökulmasta. Olen rajannut tutkimukseni aiheen juuri vaskipuhalltimiin tietysti myös siksi, että soitan itse trumpettia ja opetan myös muiden vaskipuhalltimien soittajia. Vaskipuhalltimet mielletään usein vaikeiksi soittimiksi, sillä pelkästään äänenmuodostuksen opetteluun voi kulua paljon aikaa. Vaskipuhalltimissa on kuitenkin myös paljon hyviä puolia ja haluaisin nostaa niitä työssäni esille.

Tutkimuksellani haluan selvittää, millaisia erilaisia apuvälineitä, menetelmiä ja materiaaleja vaskipuhallinpedagogi voi hyödyntää työssään kohdatessaan erilaisia oppijoita. Millaisia haasteita erilaisella oppijalla voi olla, ja miten niihin voi vastata? Millaisia vahvuuksia erilaisella oppijalla voi olla ja miten niitä voi opetuksessa hyödyntää? Tarkastelen myös, miten taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa voi yksilöllistää vaskipuhallinoppilaiden kanssa.

Olen työskennellyt opintojen ohella vaskisoittinten opettajana ja kohdannut työssäni oppilaita laidasta laitaan. Jokainen oppilas on yksilö omine mielenkiinnon kohteineen, vahvuuksineen ja haasteineen. Olen kaivannut lisää työkaluja pakkiini, jotta osaisin ennakoida ja ratkaista oppimisessa eteen tulevia haasteita jokaisen oppilaan kohdalla. Koen tärkeäksi, että pedagogilla on ammattitaitoa ja halua auttaa aivan jokaista soittajaa heidän oppimisen polullaan. Tämän tutkimuksen tavoitteena on kerätä arvokasta tietoa ja kokemusta yksiin kansiin, jotta se on helposti saatavilla myös muille vaskipuhallinopettajille ja -opiskelijoille. Soitonopettajilla on usein paljon niin kutsuttua hiljaista tietoa, jota pyrin tekemään tällä tutkimuksella näkyväksi. Opinnäytetyöni lopputuloksena syntyy kattava tietopankki materiaaleista, apuvälineistä ja käytänteistä, joita juuri vaskipuhallinpedagogi voi hyödyntää työssään kohdatessaan erilaisia oppijoita. Oma ammattitaitoani kehittämällä toivon voivani osaltani edistää inklusiivista musiikkikasvatusta Suomessa.

2 Erityispedagogiikka

Erityispedagogiikan tieteenalalla tutkitaan “niiden yksilöiden ja ryhmien oppimista, kasvatusta ja koulutusta, joiden tarpeisiin enemmistölle suunnatut järjestelyt eivät syystä tai toisesta sovi” (Kivirauma 2015a, 12). Kun aikanaan kaikki veloitettiin käymään koulua, huomattiin etteivät kaikki oppilaat mahdu samaan muottiin ja opi samalla tavalla. Tästä syntyi tarve tutkia miten opettaa näitä niin sanotusti erityisiä oppilaita. (emt., 14.)

2.1 Erityispedagogiikan historia

Erityispedagogiikan syntyjuuria voidaan jäljittää eurooppalaisen valistuksen aikakaudelle, noin 1700-luvun loppupuolelle, jolloin vammaisille perustettiin laitoksia, joissa heitä voitiin suojella ja kasvattaa. Aiemmin vammaisia ihmisiä kartettiin, sillä vamman ajateltiin olevan Jumalan rangaistus ihmisen tekemistä synneistä. Näissä laitoksissa pyrittiin siihen, että vammaiset voisivat elättää itsensä valvonnan alaisena. (Kivirauma 2015b, 27.) Myös Suomessa perustettiin aistivamma- ja tylsämielislaitoksia 1800-luvun puolenvälin jälkeen. Niiden perusajatus ei ollut enää suojella vammaisia, vaan suojella yhteiskuntaa heiltä. 1800-luvun lopussa aate rotuhygieniasta eli mahdollisimman geneettisesti puhtaasta kansakunnasta levisi, ja poikkeavat yksilöt eristettiin yhteiskunnasta. (emt., 28–29.) 1860-luvulla Suomessa perustettiin myös kansakoulu, mutta minkäänlaista erityisopetusta ei sen puitteissa järjestetty, joten se oli tarkoitettu vain niille oppilaille, jotka eivät tarvitse tukitoimia (emt., 31). Koska kansakoulu oli vapaaehtoinen, monet kouluun sopimattomat lapset erosivat itse koulusta tai eivät koskaan edes aloittaneet koulua. 1900-luvun alussa perustettiin joihinkin kaupunkeihin apukouluja, jotka olivat ensimmäisiä erityisopetusta tarjoavia kouluja osana kansakoulujärjestelmää. (emt., 32–22.)

Vuonna 1921 Suomessa tuli voimaan laki oppivelvollisuudesta. Poikkeavat oppilaat edelleen vapautettiin oppivelvollisuudesta tai jos lähellä oli apukoulu, ohjattiin sinne. Kansakoulu laajeni vuosikymmenten mittaan vähitellen ja todettiin, että osa oppilaista häiritsee opetusta ja hankaloittaa koulun toimintaa. 1940- ja 50-luvuilla pyrittiinkin pohtimaan keinoja poikkeavien oppilaiden opettamiseen. Kuitenkin peruskoulun perustamiseen asti erityisluokat ja -koulut pidettiin selkeästi erillään normaalista opetuksesta. (emt., 38–39.)

Peruskoulujärjestelmän uudistuksen yhteydessä vuosina 1972–1977, erityisopetuksesta tehtiin valtakunnallisesti osa suunnitelmallista koulutuspolitiikkaa. Peruskoulun tavoitteena oli edistää tasa-arvoa ja erityisopetusta tarvittiin tasoittamaan yhteiskunnallisia eroja. Uudistusten taustalla oli jo kansainvälisesti 1960-luvulla alkanut liike vähemmistöjen oikeuksien puolesta. (emt., 38–39.) 1990-luvulla inklusiivisuusajattelun kehittymiseen vaikutti muun muassa YK:n vammaisten vuosikymmenen päätöslauselma (1993) ja Salamancan sopimus (1994), joissa molemmissa vaadittiin inklusiota koulujärjestelmässä. Myös Suomi sitoutui noudattamaan näitä sopimuksia. (Hakala & Leivo 2015, 9.) Hakala ja Leivo määrittelevät artikkelissaan inklusion olevan opetusta ja kasvatusta, jossa koko ikäluokkaa opetetaan yhdessä eikä ketään eroteta minkään ominaisuuden takia erilleen. He kuitenkin tuovat esiin, että inklusion määritelmä ei ole täysin yksiselitteinen. Jukka Vetoniemi (2025, 22) toteaa Naukkarisen (2007) määrittelevän inklusion olevan oppilaiden opetusta yhdessä yleisissä koulutusjärjestelmissä, jossa tukea tarvitseville sitä järjestetään oppilaan omassa oppimisympäristössä. Tähän liittyy myös olennaisesti osallisuuden kokemus. Inklusio siirtää muutospaineen yksilöistä eli lapsista ja nuorista toimintaympäristöön ja sen toimintatapoihin (Vetoniemi 2025, 22).

2.2 Erityispedagogiikka tieteenä

Erityispedagogiikkaan liittyy vahvasti kasvatustiede, psykologia ja lääketiede (Kivirauma 2015a, 14). Kasvatustiede tutkii kasvatusta, koulutusta, kasvua ja oppimista ilmiöinä ja pyrkii luomaan teellisen tiedon pohjalta toimivaa kasvatusta- ja koulutustoimintaa. Erityispedagogiikka voidaan mieltää yhdeksi kasvatustieteen oppiaineista. (Kivirauma, Lehtinen & Rinne 2015.) Molemmat tieteenalat tutkivat kasvatusta. Kasvatustiede tutkii kasvatusta- ja koulutusjärjestelmää yleisellä tasolla, kun taas erityispedagogiikka tutkii erityisesti niiden oppilaiden kasvatusta, joille yleinen koulutusjärjestelmä ei jostakin syystä sovi. (Kivirauma 2015a, 13.) Myös Vehmas tuo esiin aikaisemmin Suomessa käytetyn erityispedagogiikan määritelmän ”pedagogisesti poikkeavien yksilöiden” kasvatusta tutkivana tieteenä (Vehmas 2005, 84).

Psykologia nivoutuu erityispedagogiikkaan erityisesti kasvatopsykologian kautta. Kasvatopsykologia pyrkii selittämään kasvatukseen liittyviä ongelmia psykologian keinoin. (Kivirauma 2015a, 14.) Kehityopsykologia puolestaan on tarjonnut ”raamit” erityispedagogiikalle. Kehityopsykologia tutkii lapsen normaalina pidettyä kasvua ja kehitystä. (Vehmas 2005, 91). Lääketiede taas on kulkenut erityispedagogiikan kanssa rinta rinnan jo erityispedagogiikan syntyajoista lähtien. 1800- ja

1900-lukujen taitteessa moni erityistä kasvatusta tarvitseva tarvitsi myös lääketieteellistä tukea. (Kivirauma 2015a, 14.) Teollistuvassa yhteiskunnassa työkyvyttömiä yksilöiden poikkeavuutta pyrittiin hoitamaan lääketieteen keinoin sosiaalisen järjestyksen ylläpitämiseksi (Vehmas 2005, 58).

Ihmisten ominaisuuksien luokittelun ja diagnosoimisen yhteiskunnallisia vaikutuksia kutsutaan medikalisaatioksi. Medikalisaatio tarkoittaa myös lääketieteen painoarvon kasvua yhteiskunnassa, kun erilaisia ilmiöitä määritellään lääketieteellisiksi ja niitä aletaan lääketieteellisesti valvoa. (Kivirauma 2015a, 15.) Medikalisaatioon liittyy vahvasti kysymys siitä, mikä on normaali ja mikä on poikkeava, erilainen. Lääketieteellisestä näkökulmasta normaali tarkoittaa keskiarvoa, ja siitä poikkeava on epänormaalia eli sairaus. Normaali siis määritellään tavoiteltavaksi tilaksi ja on siksi myös arvottava käsite. (emt., 16.) Kun yksilössä havaitaan tällainen ”poikkeama” ja sitä aletaan korjata tai hoitaa, on sillä väistämättä myös sosiaalisia vaikutuksia.

2.3 Erityispedagogiset materiaalit, apuvälineet ja menetelmät

Opetusta voidaan yksilöllistää ja eriyttää eri tavoin. Esimerkiksi opetuksen tavoitteita, sisältöä, oppilasarviointia tai opetusmenetelmiä voidaan muokata yksilöllisesti oppilaan oppimisedellytysten mukaan. Opetuksen sisällöt ja tavoitteet nivoutuvat tiiviisti toisiinsa, tavoitteiden sanellessa käytännössä opetuksen sisällön. Erityisopetuksen tavoitteet pyrkivät olemaan mahdollisimmat samat kuin yleisopetuksessa, mutta ne muodostetaan kuitenkin jokaisen oppijan oppimisedellytysten pohjalta. Oppilaan arvioinnissa tulee tietysti myös huomioida mahdolliset tavoitteisiin tai opintojen sisällön laajuuteen tehdyt mukautukset, mutta kaikkia oppilaita tulee silti arvioida samojen kriteerien mukaisesti. Toisaalta opetuksen yhteydessä tapahtuva vuorovaikutuksellinen arviointi saattaa olla arviointiperusteiltaan hyvin poikkeavaa verrattuna yleisopetukseen. (Moberg & Vehmas 2009, 64–65.)

Erityispedagogiset menetelmät ovat hyvin samanlaisia pedagogisia menetelmiä kuin mitä yleisesti opetuksessa käytetään, mutta niitä sovelletaan eri tavoin oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. Soveltamisessa voidaan käyttää erilaisia ulottuvuuksia, kuten esimerkiksi opetukseen käytettyä aikaa ja intensiteettiä, opetuksen rakennetta ja ryhmäkokoja. (Moberg & Vehmas 2009, 64–65.) Suoraan oppimisvaikeuksiin kohdistuvia erityispedagogisia menetelmiä ovat esimerkiksi muististrategiat, lukemisen ymmärtämisstrategiat, tietokoneavusteinen opetus ja vertaisohjaus. Menetelmiä

voidaan myös kohdistaa oppimisvaikeuksien taustoihin, eli sellaisiin piileviin valmiuksiin, joita tiettyt taidot vaativat. Tällaisia menetelmiä ovat esimerkiksi psykolingvististen taitojen harjoittaminen ja sosiaalisten taitojen harjoittaminen. (emt., 70–71.) Psykolingvistisiä taitoja ovat esimerkiksi työmuisti ja sanahaun nopeus (Huhta 2022, 65).

3 Erilaiset oppijat

Kaikki me olemme erilaisia, myös oppijoina. Siksi erilaisten oppijoiden määrittäminen on vaikeaa. Suomessa puhutaan nykyään ”erityisen tuen tarpeessa” olevista oppilaista. On kuitenkin tärkeää tiedostaa, että ”erityinen tarve” määrittyy kulttuurisesti (Vehmas 2005, 98–99); mitä on välttämätöntä oppia pärjätäkseen yhteiskunnassa? Vehmas kritisoi käsitettä, sillä hänen mukaansa se medicalisoi erilaisuutta ja korostaa ongelman olevan yksilössä ympäröivän yhteiskunnan sijaan. Käytän itse työssäni nimitystä erilainen oppija, sillä termiä erityinen oppija tai erityisoppija voidaan pitää leimaavana. Myös YK:n syrjimättömän kielen opas suosittelee välttämään special-sanan käyttöä henkilöstä puhuttaessa. Suomessa nämä termit ovat vielä käytössä. (Opetus- ja koulutusnasto 2024, 347.)

Erilaisia oppijoita voidaan määrittää myös erilaisten oppimisvaikeuksien kautta. Oppimisvaikeus on kattokäsite erilaisille oppimista vaikeuttaville häiriöille. Perinteisesti koulumaailmassa oppimisvaikeudet jaotellaan lukemisen ja kirjoittamisen sekä matemaattisten aineiden oppimisen ongelmiin. Oppimisvaikeuksiin voidaan laskea mukaan myös esimerkiksi muistiin, motoriikkaan, itsesäätelyyn ja tarkkaavaisuuteen liittyvät haasteet. (Aro, M., Aro, T., Koponen & Viholainen 2012, 299–301.) Erityisiä oppimiseen vaikuttavia ominaisuuksia ja piirteitä ovat myös esimerkiksi näkö- tai kuulovamma, liikkumiseste, puhevamma tai puheen kehityksen häiriö, kehitysvamma tai mielenterveysongelma. Lisäksi oppimiseen vaikuttaa oppilaan elämässä tapahtuvat kriisit, kuten vakava sairaus.

Erilaisen oppijan käsite viittaa kuitenkin laajempaan monimuotoisuuteen kuin vain erityisiin oppimisen ongelmiin. Monimuotoisuutta lisäävät esimerkiksi erilaiset kulttuurit ja uskonnot, kuten romanikulttuuri tai evankelisluterilaisen kirkon erilaiset herätysliikkeet. (Kaikkonen & Laes 2013, 109.) Itselläni on kokemusta esimerkiksi hyvin nuoren oppilaan (6-vuotias) opettamisesta jo ikäämmän henkilön (60-vuotias) opettamiseen. Myös kokemukseni kaksikielisessä musiikkiopistossa opettamisesta avarsivat näkemyksiäni erilaisista oppijoista. Olen kohdannut opetustyössäni

myös esimerkiksi liikuntarajoitteita ja puheen kehityksen haasteita. Nämä kokemukset ovat vaikuttaneet positiivisesti asenteeseeni erilaisia oppijoita kohtaan ja herättäneet mielenkiinnon erityismusiikkikasvatukseen ja inklusiiviseen taiteen perusopetukseen.

Pedagogin on oltava valppaana, ettei itse ala nähdä erilaisia oppijoita pelkästään heidän diagnoosiansa kautta. Riskinä on, että opettajan luulot ja odotukset oppilaan kyvyistä alkavat toteuttaa itseään ja opetus muuttuu liian yksipuoliseksi. (Jordan-Kilkki & Pruuki 2012, 21.) Musiikkipedagogin työssä korostuu oppilaiden yksilöllinen opettaminen. Kun opettaja kohtaa oppilaansa kokonaisuutena, kaikkine ajatuksineen ja tunteineen, on oppilaalla turvallinen olo oppimisprosessin eri vaiheissa, niin onnistumisen kokemuksissa kuin vastoinkäymistenkin edessä (emt., 22).

3.1 Erityismusiikkikasvatus

Erityismusiikkikasvatuksen tavoitteena on tuoda esiin niitä erityispiirteitä, joita on otettava huomioon opettaessa musiikkia erilaisille oppijoille (Kaikkonen 2012, 8). Erityismusiikkikasvatuksen kolme peruseriaatetta ovat 1) oppilaan musiikillista kehittymistä tukevien tavoitteiden tunnistaminen, 2) tavoitteiden joustavuus ja 3) tavoitteiden ja oppilaan voimavarojen suhteuttaminen niin, että oppiminen on oppilaalle mielekästä (Kauppinen 2025, 92–93).

3.1.1 Inklusioajattelun rantautuminen taiteen perusopetukseen

Erityismusiikkikasvatuksen historia ei ole vielä kovin pitkä. Tasa-arvoista koulutusta on pidetty Suomessa tärkeänä arvona peruskoulun perustamisajoista lähtien (Kivirauma 2015b, 38), mutta taiteen perusopetukseen se on rantautunut hieman jälkijunassa, vasta 2000-luvulla (Kaikkonen 2012, 33). Syitä tähän voidaan etsiä inklusiivisen kasvatuksen verrattain hitaasta sulautumisesta suomalaiseen peruskouluun. Hakala ja Leivo ovat tuoneet artikkelissaan esiin selittäväksi tekijöiksi muun muassa Suomessa pitkään käytössä olleen kaksoisjärjestelmän, jossa erityisopetusta annetaan erillään, inklusiokäsitteiden määrittelemättömyyden ja varovaisen käytön esimerkiksi opetussuunnitelmissa sekä erityisoppilaista aiemmin saadun korotetun valtiosuuden, joka houkutteli ”leimaamaan” oppilaita erityisoppilaisiksi (Hakala & Leivo 2015, 12–13, 16, 18).

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaan kirjattiin vasta vuonna 2002 kaikkien oikeus opiskella musiikkia tavoitteellisesti. ”Mikäli oppilas ei vammaisuuden, sairauden tai muun näihin verrattavissa olevan syyn vuoksi kykene opiskelemaan oppilaitoksen opetussuunnitelman mukaisesti, opetussuunnitelman tavoitteita voidaan yksilöllistää vastaamaan oppilaan edellytyksiä. Tällöin oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma” (OPH 2002, 11). Vuonna 2017 päivitetyssä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmassa (OPH 2017, 16) poistettiin vammaisuus, sairaudet ja niihin verrattavat syyt yksilöllistämisen perusteista ja todettiin yksinkertaisesti että: ”Koulutuksen järjestäjä kuvaa opetussuunnitelmassaan menettelytavat, joiden avulla voidaan tarvittaessa yksilöllistää oppimäärää vastaamaan oppilaan opiskelu- ja oppimisedellytyksiä.”

Peruskoulussa on ollut käytössä kolmiportaisen tuen malli, jossa oppilaalla on mahdollista saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea oppimiseen. Tämä tukimalli on kuitenkin jäämässä pois perusopetuksen oppimisen tuen uudistuksessa 1.8.2025. (Opetushallitus 2025.) Taiteen perusopetuksessa vastaavaa tukimallia ei ole ollut käytössä. Juntunen ja Heimonen (2025, 50) toteavat, että se on voinut vaikuttaa rajaavasti musiikkioppilaitosten mahdollisuuksiin järjestää erityistä tukea. Myös huoltajille on voinut syntyä peruskoulun tukijärjestelmästä käsitys, että musiikkioppilaitoksissa olisi vastaavanlaisia tukimalleja ja he saattavat odottaa vastaavia tukitoimia.

Inklusio on herättänyt opettajissa myös vastarintaa ja huolta resurssien riittävydestä. Negatiivisten asenteiden taustalla onkin usein opettajien huoli oman ammattitaidon riittämättömyydestä kohdata erilaisia oppijoita ja kokemus siitä, ettei saa riittävästi tukea omassa työssään. (Vetoniemi 2025, 10–11.) Esimerkiksi täydennyskoulutuksella on mahdollista kehittää opettajien ammattitaitoa ja pystyvyyden kokemusta omassa työssä, sekä avata uusia näkökulmia erilaisten oppijoiden kanssa työskentelyyn. Nämä seikat auttavat muokkaamaan asennetta inklusiota kohtaan myönteisemmäksi. (emt., 16.) Perusopetuksessa inklusion toteuttamisessa on tuottanut vaikeuksia resurssipula. Opetuksen yksilöllistäminen suurissa opetusryhmissä on opettajalle haastavaa, jos mahdollisuutta esimerkiksi erityisopettajan ammattitaidon hyödyntämiseen ei ole. Taiteen perusopetuksessa yksilöllistäminen on lähtökohtaisesti helpompaa, sillä opetus järjestetään tavallisesti yksityisopetuksena tai pienryhmässä. Toisaalta isompien ryhmien kanssa, kuten orkesteritoiminnassa, yksilöllistäminen voi vaatia opettajalta enemmän vaivaa. (Heimonen & Juntunen 2025, 50–51.)

3.1.2 Taiteen perusopetuksen oppimäärän yksilöllistäminen

Taiteen laajan perusopetuksen opetussuunnitelmassa (OPH 2017, 16) todetaan yksilöllistämisestä näin:

Koulutuksen järjestäjä kuvaa opetussuunnitelmassaan menettelytavat, joiden avulla voidaan tarvittaessa yksilöllistää oppimäärää vastaamaan oppilaan opiskelu- ja oppimisedellytyksiä. Oppimäärää yksilöllistettäessä menettelyt dokumentoidaan koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Oppilaalle laaditaan tällöin esimerkiksi henkilökohtainen opiskelusuunnitelma yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Yksilöllistäminen voi tarkoittaa tavoitteiden, sisältöjen, opiskeluajan, opetuksen toteuttamistavan, tarvittavien tukitoimien ja arviointimenettelyn yksilöllistämistä. Yksilöllistäminen tehdään niin, että oppilas voi kehittää taitojaan omista lähtökohdistaan. Mahdollisuudesta yksilöllistää oppimäärää annetaan tietoa huoltajille.

Taiteen perusopetuksen oppimäärän yksilöllistäminen voi siis olla esimerkiksi tavoitteiden, opetusmenetelmien, opetuksen sisällön tai arvioinnin eriyttämistä, tukitoimien yksilöllistämistä tai joustavuutta opiskeluajassa. Eriyttämisellä tarkoitetaan tilannekohtaista oppilaiden erilaisuuden ja erilaisten tarpeiden huomioon ottamista. Olennaista sekä eriyttämisessä että yksilöllistämässä on oppilaan mahdollisuus oppia omista lähtökohdistaan käsin. (Heimonen & Juntunen 2025, 47–48.)

On tärkeää ymmärtää, että yhdenvertaisessa kohtelussa kaikki eivät ole samalla viivalla. YK:n vammaissopimuksessa todetaan, että vammaisia henkilöitä varten on tehtävä ”heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaiset kohtuulliset mukautukset” (27/2016, 24 §). Kohtuulliset mukautukset tarkoittavat sellaisia toimenpiteitä, jotka poistavat osallistumisen esteitä vammaisen henkilön tarpeiden mukaisesti jossakin yksittäisessä tilanteessa (Laes & Rautiainen 2025, 68). Koulutuksen järjestäjän on suunniteltava ne yhdessä mukautusta tarvitsevan henkilön kanssa. Kohtuulliset mukautukset täydentävät esteettömyyden eteen tehtyjä toimenpiteitä ja ovat luonteeltaan tilannesidonnaisia. (Kivijärvi & Rautiainen 2020, 2.) Kivijärvi ja Rautiainen nostavat ArtsEqual-toimenpidesuosituksessaan (2020, 2–3) esimerkeiksi kohtuullisesta mukautuksesta musiikkioppilaitoksen kontekstissa esimerkiksi kuvionuottien käytön länsimaisen perinteisen nuottikirjoituksen sijasta, pyörätuoliluisen asentamisen ja liikuntarajoitteiselle oppilaalle mahdollisuuden käyttää tablettitietokonetta instrumenttina perinteisen instrumentin sijasta.

Erilaisten oppijoiden yhteydessä kerroin jo oppijoiden monimuotoisuudesta. Yksilöllistäminen mahdollistaa monenlaisten oppijoiden tarpeisiin vastaamisen, ei pelkästään vammaisten tai muutoin erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden. Oppimäärän yksilöllistäminen tarjoaa ratkaisuja esimerkiksi ikäihmisten, eri kulttuuritaustoista tulevien oppilaiden ja vähemmistöjen opettamiseen. Yhdenvertainen mahdollisuus opetukseen ei sulje pois myöskään erityislahjakkaiden oppilaiden tukemista. (Heimonen & Juntunen 2025, 52.) Yksilöllistämisen keinoin voitaisiin myös tarjota erityistä tukea niille oppilaille, jotka etenevät nopeasti ja asettavat tavoitteet korkealle.

Musiikkikeskus Resonaari on erityismusiikkikasvatuksen edelläkävijä Suomessa. Haluan tuoda työväni esille Resonaarin toimintaa, sillä se on osaltaan vaikuttanut kiinnostukseeni aiheeseen. Musiikkikeskus Resonaarissa toimii Suomen suurin erityismusiikkikoulu. Se tarjoaa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta. (Kaikkonen 2009, 209.) Jokaiselle Resonaarin oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja näin ollen kaikki opetus on yksilöllistettyä (Kauppinen 2025, 92). Resonaarin toimintaan kuuluu myös kehittämis- ja tutkimustoimintaa. Resonaari toimiikin asiantuntijakeskuksena sekä kotimaan tasolla että kansainvälisestikin. Toimintaan kuuluu esimerkiksi materiaalin laatiminen, koulutusten järjestäminen, informaatiopalvelut ja moniammatillisen verkoston ylläpitäminen. (Kaikkonen 2009, 209.)

3.2 Erityismusiikkikasvatuksessa käytettävät materiaalit, apuvälineet ja menetelmät

Osa erityismusiikkikasvatuksen menetelmistä on sovellettavissa vaskipuhaltimiin, mutta suurin osa on suunnattu muiden instrumenttien soittajille eivätkä välttämättä ole edes sovellettavissa vaskipuhallinsoittimille. Olennaista on, että valitut menetelmät tukevat jokaista oppijaa yksilöllisesti ja edistävät osallisuutta (Kaikkonen 2025, 34).

Oppimateriaalin on oltava ymmärrettävää kaikille oppijoille. Tämä voi tarkoittaa sitä, että materiaali on esimerkiksi selkokielistä tai isokirjaimista. (Kaikkonen 2025, 35.) Kaikille oppijoille perinteisen nuottikirjoituksen hahmottaminen ei ole mahdollista. Silloin apuna voidaan käyttää kuvionuotteja. Olen itse tutustunut kuvionuotteihin käytännössä ohjatessani lapsille musiikkituokioita. Soitonopetuksessa en ole niitä vielä käyttänyt. Kuvionuottimenetelmällä pystytään merkitsemään kaikki sama informaatio kuin perinteisellä nuottikirjoituksella. Menetelmän on kehittänyt Kaarlo

Uusitalo 1990-luvun puolivälissä. Vuodesta 1998 menetelmää on kehitetty musiikkikeskus Resonaarin toimesta. Kuvionuotit perustuvat visuaalisuuteen; jokaiselle C-duuriasteikon sävelelle on oma värinsä ja kuvion muoto kertoo sävelen oktaavialan. Sävelen kesto merkitään kuvion pituudella. Soittimeen liimataan säveliä vastaavat tarrat, jolloin sävelet löytyvät helposti. Kuvionuottimenetelmästä on helppo myöhemmin liukua tavalliseen nuottikirjoitukseen. (Kaikkonen, Mäki, Salo & Vannasmaa 2020, 28–30; Resonaari, Kuvionuotit.)

Instrumenttiopetuksessa käytettäviä apuvälineitä voivat olla esimerkiksi soitintuet tai telineet, joilla mahdollistetaan soittimen poikkeava asettelu. Soittimia itsessään voidaan muokata myös motorisesti helpommin hallittavaksi tai hahmotettavaksi, esimerkkinä kuvionuottikitara. On myös olemassa erityissoittimia, kuten erilaisia painikkeita ja teknologisia sovelluksia ja apuvälineitä, joita voidaan hyödyntää, jos oppilaan motoriset taidot eivät mahdollista ”perinteisten” soittimien soittamista. (Kaikkonen 2025, 34–35.) Olen itse törmännyt esimerkiksi trumpettiin, jonka kätsisyyttä oli vaihdettu, jotta soittaja pystyi käyttämään venttiilejä vasemmalla kädellä, sillä oikealla kädellä sormittaminen oli mahdotonta. Opetuksessa voidaan käyttää apuvälineitä myös kommunikoinnin tueksi. Näitä voivat olla esimerkiksi kuva- tai sanakortit, selkokieli, tukiviittomat ja tulkkauspalvelut. (emt., 35.)

Pedagogisten menetelmien monipuolisuus on tärkeää. Olennaista on lähestyä oppimista oppilaan vahvuuksien kautta. Pedagogin on osattava tunnistaa ja tuntea erilaisia oppimistyyliä osataksaan tarjota jokaiselle erilaiselle oppilaalle yksilöllistä opetusta. Yksilöllinen opetus tarkoittaa myös joustavuutta opiskeluajassa. Opetuksessa tulee olla mahdollisuus eriyttää ja tukea myös nopeasti eteneviä soittajia ja toisaalta tarjota mahdollisuus opiskella musiikkia omassa tahdissa ilman kiireen tuntua. (Kaikkonen 2025, 35–36.) Jukka Vetoniemi (2025, 26) kirjoittaa, että Muhosen ynnä muiden mukaan oppimistulosten kannalta käytettyjä materiaaleja ja menetelmiä tärkeämpiä ovat opettajan vuorovaikutustaidot. Hänen mukaansa toimiva vuorovaikutussuhde edistää motivoitumista ja vähentää häiriökäyttäytymistä.

4 Vaskipuhaltimet

Koska tarkastelen työssäni erityispedagogisia menetelmiä nimenomaan vaskiopettajan näkökulmasta, koen tärkeäksi myös avata hieman vaskipuhaltimien ominaispiirteitä ja niihin liittyvää sanastoa.

Vaskisoittimet tai tarkemmin vaskipuhaltimet omaavat pitkän historian. Erilaisia torvia on käytetty erilaisiin tarkoituksiin ympäri maailman. Niitä ja niiden varhaisia muotoja on käytetty erilaisissa rituaaleissa ja seremonioissa, yhteydenpitoon esimerkiksi metsästyksen aikana, toisten varoittamiseen vaarasta mutta myös ihan vain musiikillisena instrumenttina. (Baines 1993, 46–47.) Yleisesti nykypäivänä käytössä olevaan vaskisoitinperheeseen lukeutuvat trumpetit, käyrätorvet, pasuunat, tenori- ja baritonitorvet sekä tuubat. Kaikissa vaskisoittimissa toimintamekanismi on samanlainen, mutta soittimien sointiväri ja ääniala ovat erilaisia riippuen soittimen koosta ja muotoilusta. Veto-pasuunaa lukuun ottamatta vaskisoittimissa käytetään venttiilejä, joita painamalla soittimen putken pituus kasvaa ja ääni laskee. Vetopasuunassa on venttiilien sijaan slide eli luisti, jota liu'uttamalla säädellään putken pituutta ja äänenkorkeutta. (Pagliaro 2016.)

Vaskisoittimissa ääni muodostetaan puhaltamalla ilmaa huulien välistä niin, että huulet alkavat värähdellä. Huulien värähtely saa ilman värähtelemään ja tuottaa seisovan ääniaallon, jonka suukappale ja soitin vain vahvistavat. Ääniaallon nopeus vaikuttaa äänen korkeuteen. (Lindberg & Välimäki 2022, 6.) Kuultava ääni sisältää perustaajuuden ja sen lisäksi myös yläsävelet. Nämä yhdessä muodostavat yläsävelsarjan. (Rissanen 2015, 40.) Näitä yläsävelsarjan ääniä kutsutaan vaskisoittimissa luonnonääniksi ja ne voidaan soittaa käyttämättä venttiilejä tai luistia (Pagliaro 2016). Venttiilejä painamalla tai luistia käyttämällä ilma saadaan kiertämään soittimessa hetkellisesti pidempää putkea pitkin. Eri sormituksilla tai luistia käyttämällä saadaan soitettua näitä luonnonäänien sarjoja kuusi tai enemmän. Yläsävelsarjan perustaajuuden eli pedaalisävelen päälle rakentuu oktaavi, sitten kvintti, kvartti, suuri terssi, pieni terssi, toinen pieni terssi, suuri sekunti ja niin edespäin. (Baines 1993, 19; Rissanen 2015, 40.)

Ansatsi eli huuliote muodostuu soittajan kasvojen lihaksista, joilla säädellään huuliaukon muotoa ja kokoa. Näiden kasvojen pienten lihasten hallinta vaatii paljon harjoittelua lihasmuistin ja hermostuksen kehittymiseksi. Trumpetin suukappale on pienimmästä päästä vaskisoittimien suukappaleita, ja siksi se vaatii erityistä kontrollia ja mikromotoriikkaa, koska pienikin liike vaikuttaa soittoon paljon. (Lindberg & Välimäki 2022, 8). Näin ollen matalia vaskisoittimia, joissa on isompi suukappale, voidaan pitää hieman helpompina oppia soittamaan. Matalampia vaskisoittimia ovat pasuuna, tenori- ja baritonitorvi sekä tuuba. Koska vaskisoittimilla voidaan soittaa monta eri ääntä samalla sormituksella tai vedolla, on soittajan opeteltava hallitsemaan äänenkorkeuksia tarkasti. Äänen korkeuteen vaikuttavat huuliaukon koko ja muoto, suuontelon muoto sekä puhalluksen

määrä ja voimakkuus (emt., 6). Suuontelon muotoa säädellään kielen asentoa muuttamalla. Kielen liikkeellä ohjataan puhallettavaa ilmaa ja näin säädellään sen nopeutta ja suuntaa. Kuten sanottu, ääniaallon nopeus vaikuttaa äänenkorkeuteen. Kaventamalla ansatsin lihaksilla ilma-aukkoa ja kiellällä ilmavirtaa suuontelossa, ilman nopeus kasvaa, jolloin huulet värähtelevät nopeammin ja äänenkorkeus nousee. (Lindberg & Välimäki 2022, 22; Rissanen 2015, 24.)

Kielitys on myös tärkeä osa vaskisoittimien hallintaa. Kieli toimii ikään kuin venttiilinä, joka vapauttaa puhallettavan ilman ja synnyttää siten äänten alukkeet (Lindberg & Välimäki 2022, 25). Vaskisoittinten soittamisessa, kuten puhallinsoittimien suhteen yleensäkin, hengitystekniikalla on suuri merkitys. Ensinnäkin soittajan ryhdin tulee olla suora, jotta hengityselimet ja keskivartalon lihakset pääsevät toimimaan kunnolla (emt., 14). Hengitystekniikassa olennaista roolia näyttelee pallea, lihas, joka ei ole tahdonalainen. Pallea sijaitsee rinta- ja vatsaontelon välissä erottaen ne toisistaan. (Pagliaro 2016; Lindberg & Välimäki 2022, 15.) Sisäänhengityksessä pallea liikkuu alaspäin luoden alipaineen keuhkoihin, joka imurin tavoin vetää ne täyteen ilmaa. Uloshengityksessä pallea rentoutuu ja nousee takaisin ylös työntäen ilman ulos keuhkoista. (Pagliaro 2016.) Vaskipuhallinta soitettaessa on tuotettava tasainen ja riittävän voimakas ilmavirta, jota kutsutaan myös tueksi. Keskivartalon lihakset työntävät ilmaa ulos kontrolloidusti, jotta ilmavirta olisi haluttuun äänenkorkeuteen ja voimakkuuteen nähden sopiva. Tätä voidaan pitää yhtenä vaskisoiton hankalimmista osa-alueista. (Lindberg & Välimäki 2022, 17.)

Vaskisoittimet vaativat aktiivista harjoittelua säännöllisesti. Vaskisoittimien eduksi voidaan kuitenkin ehkä laskea se, että niitä ei edes kannata harjoitella kovin pitkiä aikoja kerrallaan, sillä kasvojen lihakset väsyvät nopeasti. Aloittelevalle soittajalle riittää hyvin puolituntia päivässä (Lindberg & Välimäki 2022, 32). Monissa muissa instrumenteissa vaaditaan paljon enemmän päivittäistä harjoittelua. Vaskisoittimissa, kuten muissakin puhallinsoittimissa on myös se etu, että niiden kanssa pääsee nopeasti kiinni myös yhteissoittoon esimerkiksi puhallinorkestereissa. Yhdessä musisointi on tietysti motivoivaa ja monesti hauskeempaa kuin yksinään puurtaminen!

5 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisia erilaisia työkaluja vaskipuhallinpedagogit käyttävät työssään opettaessaan erilaisia oppijoita ja koota alalla olevasta hiljaisesta tiedosta kattava tietopankki vaskisoiton opettajien käyttöön. Opetuksen yksilöllistäminen ja oppilaiden kohtaaminen

sellaisina kuin he ovat on helpompaa, kun opettajalla on hallussaan monipuolisesti erilaisia menetelmiä. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia erilaisia apuvälineitä, menetelmiä ja materiaaleja vaskipuhallinpedagogi voi hyödyntää työssään kohdatessaan erilaisia oppijoita?
2. Millaisia haasteita erilaisella oppijalla voi olla, ja miten niihin voi vastata?
3. Millaisia vahvuuksia erilaisella oppijalla voi olla ja miten niitä voi opetuksessa hyödyntää?
4. Miten taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa voi yksilöllistää vaskipuhallinoppilaiden kanssa?

Haasteita selvittämällä avaan taustaa sille, millaisiin ongelmiin erilaiset materiaalit, apuvälineet ja menetelmät vastaavat. Erilaisia oppijoita ei kuitenkaan voi nähdä vain yksipuolisesti haasteittensa kautta, joten siksi pidän yhtä tärkeänä selvittää millaisia vahvuuksia oppijalla voi olla. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma on keskeinen osa opettajan työtä ja opetussuunnitelman yksilöllistäminen olennainen osa opetuksen mahdollistamista kaikille. Siksi pidän tärkeänä selvittää opetussuunnitelman yksilöllistämisen keinoja vaskipuhallinopettajan näkökulmasta.

5.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyötutkimukseni on laadullinen tutkimus. Laadulliseen tutkimukseen liittyy subjektiivisuuden arvostaminen ja asianosaisten oman näkökulman esiin tuominen sekä monimutkaisuuden sietäminen (Juhila 2021). Laadullinen tutkimus pyrkii selittämään ja ymmärtämään ihmisten toimintaa ja toiminnalleen antamia merkityksiä. Tavoitteena on löytää kuvauksia ihmisen omasta todellisuudesta ja kuvausten sisältämiä merkityksiä. (Vilka 2021, 67, 118.)

Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteitä on kvalitatiivisen aineiston käyttäminen. Aineisto on siis empiiristä, eli kokemuksiin perustuvaa. Aineistoa ei muokata numeeriseen muotoon, eikä sillä lähtökohtaisesti ole merkitystä, kuinka monta kertaa jokin asia mainitaan aineistossa. (Juhila 2021.) Näin toimin myös oman aineistoni kanssa. Vaikka vain yksi haastateltava olisi maininnut jostakin menetelmästä, pidin sitä tärkeänä, sillä se täydensi kokonaisuutta.

5.1.1 Aineiston keruu

Toteutin aineistonkeruun haastattelemalla alan ammattilaisia. Haastattelu on tutkijan ja vastaajan välinen keskustelu ja se sopii aineistonkeruumenetelmäksi, kun tutkija on kiinnostunut tutkittavan

ajatuksista, havainnoista tai mielipiteistä (Anttila, N.d. luku 9.1.4). Haastattelun etuna voidaan pitää sen joustavuutta verrattuna esimerkiksi kyselyyn, koska haastattelija voi tarkentaa kysymystään, varmistaa ymmärtäneensä asian oikein ja keskustella haastateltavan kanssa. Haastattelun tarkoituksena on kerätä mahdollisimman paljon tietoa tutkimuksen aiheesta. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 73.) Siksi se sopii hyvin aineistonkeruumenetelmäksi tutkimukseeni, jossa pyritään kartoittamaan mahdollisimman monipuolisesti vaskipuhallinpedagogien käyttämiä materiaaleja, apuvälineitä ja menetelmiä ja näin ollen tuomaan esiin alalla olevaa niin kutsuttua ”hiljaista tietoa”.

Haastattelutapoja on erilaisia, mutta valitsin menetelmäksi teemahaastattelun. Muita vaihtoehtoja olisi ollut strukturoitu haastattelu eli lomakehaastattelu, jossa kyselyn omaisesti haetaan vastauksia kysymyksiin tietyssä järjestyksessä ja tiettyjen vastausvaihtoehtojen sisällä, tai strukturoimaton haastattelu eli syvähaastattelu, jossa esitetään avoimia kysymyksiä tarkoituksena saada mahdollisimman perusteellisesti tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Haastattelukysymyksiä ei ole etukäteen määriteltä, vaan tutkija vie haastattelua eteenpäin haastateltavan vastausten perusteella intuitiivisesti, antaen vastaajan puhua vapaasti. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 75–76.) Teemahaastattelu eli puolistrukturoitu haastattelu sijoittuu näiden kahden haastattelumenetelmän välille. Tutkija asettaa haastattelulle tietyt teemat ja niihin liittyvät tarkentavat kysymykset, mutta esimerkiksi kysymysten esittämisjärjestys ei ole tiukka. Teemahaastattelussa pyritään löytämään vastauksia tutkimusongelman kannalta merkityksellisiin kysymyksiin. (emt., 75.) Sarajärvi ja Tuomi (2009) kirjoittavat, että Hirsjärven ja Hurmen (2001) mukaan teemahaastatteluissa korostuu ihmisen tulkinta asioista ja niiden merkityksistä. Näiden seikkojen vuoksi se sopii hyvin aineistonkeruumenetelmäksi tutkimukseeni.

Laadullisen tutkimuksen menetelmillä pyritään keräämään sisällöltään mahdollisimman laaja aineisto. Tutkimushaastatteluiden lukumäärän ei siis tarvitse olla suuri, jos niiden kautta saadaan kattavasti ja laajasti tietoa tutkittavasta aiheesta. (Vilka 2021, 129.) Toteutin neljä haastattelua, joista saatiin varsin laaja aineisto. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole tuottaa tilastollisia yleistyksiä, vaan ymmärtää ja kuvata tutkittua ilmiötä, tapahtumaa tai toimintaa. Siksi on olennaista, että haastatteluun valituilla henkilöillä on kokemusta ja ammattitaitoa tutkittavasta aiheesta. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 85.) Valitsin haastateltaviksi musiikkipedagogeja, joista kolme oli vaskipuhallinpedagogeja. Kaikilla oli kokemusta erilaisten oppijoiden opetuksesta. Osan haastateltavista tunsin omien verkostojeni kautta ja tiesin heillä olevan ammattitaitoa aiheesta. Osa taas

tuli vastaan aiheeseen tutustuessa ja tietoperustaa rakentaessa ja lukemani perusteella pidin heitä asiantuntevina tutkittavina aiheeseen liittyen. Käytän tässä tutkimusraportissa haastateltavista pseudonyymeja haastateltava 1, 2, 3 ja 4.

Toteutin haastattelut maaliskuussa 2025 etäyhteyksien avulla jokaisen haastateltavan kanssa. Lähetin jokaiselle haastateltavalle haastattelukysymykset etukäteen muutamaa päivää aikaisemmin. (ks. Liite 1) On haastattelun onnistumisen kannalta myönteistä, jos tutkittavat saavat kysymykset luettavakseen ennen tutkimusta, jotta he voivat etukäteen tutustua niihin (Sarajärvi & Tuomi 2009, 73). Näiden kysymysten lisäksi kysyin jatkokysymyksiä ja tarkentavia kysymyksiä. Käytin videopuhelusovellus-Zoomia haastattelujen toteuttamiseen sekä tallentamiseen. Lisäksi tallensin puhelimeni ääninauhurilla haastattelut. Säilytin aineistoa Jyväskylän ammattikorkeakoulun tarjoamalla Microsoft OneDrive -tallennuspalvelussa, jossa aineisto on kaksivaiheisen tunnistautumisen takana. Jamk huolehtii OneDrivessä olevien tiedostojen varmuuskopioinnista. Tiedostot hävitetään kaksi viikkoa opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Kun kaikki haastattelut oli tehty, litteroin aineiston eli muutin nauhoitukset tekstimuotoon. Tekstimuodossa olevaa aineistoa on helpompi analysoida. (Vilka 2021, 137.)

5.1.2 Aineiston analyysi

Analysoin aineiston aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysi on laadullisessa tutkimuksessa käytettävä perusanalyysimenetelmä (Sarajärvi & Tuomi 2009, 91). Aineistolähtöinen sisällönanalyysi pyrkii löytämään aineistosta tutkittavien toiminnan syitä ja merkityksiä, kun taas teorialähtöinen sisällönanalyysi pyrkii uudistamaan teoriakäsitystä tutkittavilta saatujen merkitysten perusteella (Vilka 2021, 171). Oleellista sisällönanalyysissä on aluksi aineiston läpikäyminen ja rajaaminen, joka käytännössä tapahtuu usein litteroinnin yhteydessä. Seuraavaksi aineisto voidaan esimerkiksi luokitella, teemoittaa tai tyypitellä. Se ei vielä riitä, vaan lopuksi tuloksista on kirjoitettava yhteenveto. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 92–93.)

Valitsin aineiston analyysitekniikaksi teemoittelun. Teemoittelu on sopiva analyysimenetelmä, kun aineiston avulla pyritään ratkomaan käytännöllistä ongelmaa. Teemoittelu tarkoittaa sitä, että aineistosta etsitään keskeisiä aiheita, jotka liittyvät tutkimusongelmaan. (Eskola & Suoranta 2014,

176.) Teemoittelu on helppoa tehdä aineistolle, joka on kerätty teemahaastattelulla, koska aineisto on valmiiksi jäsenneilty etukäteen määriteltyjen teemojen mukaan (Sarajärvi & Tuomi 2009, 93). Teemoittelu oli siis luonteva valinta teemahaastattelun aineiston analysointiin.

Aineistoa litteroidessa sain hyvän kokonaiskuvan aineistosta. Tutkimuskysymykseni ohjasivat teemoittelu. Nostin aineistosta erilaisten oppijoiden vahvuuksiin ja haasteisiin liittyviä haastattelijoiden kommentteja erilliseen tiedostoon. Vahvuuksista löytyi selkeästi kolme teemaa; musiikilliset taidot, vuorovaikutustaidot ja innostus. Haastateltavien mainitsemia haasteita oli hankalampi jakaa teemoihin. Terveydelliset haasteet kattoivat ison osan erilaisista haasteista, lisäksi nousi esiin nimenomaan vaskisoittimiin liittyvät haasteet, erilaiset hahmottamiseen liittyvät haasteet ja keskittymiseen ja motivaatioon liittyvät haasteet.

Lisäksi poimin erilleen maininnat erilaisista konkreettisista materiaaleista, apuvälineistä ja menetelmistä tutkimuskysymykseni mukaisesti. Materiaaleiksi luokittelin kaikenlaiset kirjalliset materiaalit, kuten nuotit, harjoitukset ja kuvat. Apuvälineiksi laskin sellaiset esineet, joita voidaan käyttää opetuksessa apuna, mutta ne eivät ole itsessään opetusmateriaalia. Laskin menetelmiksi kaikki sellaiset opettamisen käytänteet, mallit ja opettamista ohjaavat ajatukset, joiden toteuttamiseen ei liittynyt mitään konkreettista fyysistä materiaalia tai apuvälinettä. Koska abstrakteja menetelmiä ja tapoja tuli hyvin paljon haastatteluissa esiin, oli niitä vaikeaa jaotella eri kategorioihin. Jaottelin vastaukset lopulta kolmeen osa-alueeseen; menetelmät musiikillisten taitojen vahvistamiseksi, menetelmät vuorovaikutuksen vahvistamiseksi ja menetelmät keskittymisen ja motivaation tukemiseksi.

Haastatteluissa keskustelimme myös käytänteistä uuden oppilaan aloittaessa soittotunnit, opetus suunnitelman yksilöllistämistä ja musiikkipedagogin osaamisesta. Näistä teemoista nousi uusi kokonaisuus; opettajan ammatillinen tuki eli mitä pedagogi tarvitsee taustalleen tueksi voidakseen itse tukea erilaisia oppijoita. Tähän lukeutui musiikkioppilaitosten käytänteet, taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma ja musiikkipedagogin koulutus ja osaaminen.

6 Tulokset

6.1 Erilaisten oppijoiden vahvuudet

Haastatteluissa kartoitettiin millaisia vahvuuksia erilaisella oppijalla voi olla. Haastateltavat toivat esiin kolme teemaa; musiikilliset valmiudet, vuorovaikutus ja innostus. Näistä korostui erityisesti innostus. Haastateltavista moni korosti, että on löydettävä juuri kyseisen oppilaan vahvuudet ja lähdeittävä niiden kautta vahvistamaan muita taitoja.

6.1.1 Musiikilliset valmiudet

Musiikilliset valmiudet auttavat soitonopiskelussa. Musiikillisiin valmiuksiin lukeutui aineiston perusteella esimerkiksi aiemmat soitto-opinnot, musiikillinen lahjakkuus ja haasteiden kompensointi muita musiikillisiä taitoja jalostamalla. Haastateltava 4 korosti aiempien soitto-opintojen hyötyä, sillä silloin oppilaalle on jo muodostunut käsitys siitä, millaista on olla soittotunnilla, millaisia asioita siellä tehdään ja mitä häneltä odotetaan. Hän myös hahmottaa jo sen, että harjoittelemalla hän pikkuhiljaa kehittyy ja palkinnoksi oppii soittamaan kokonaisia kappaleita ja pääsee esiintymään. Näin ollen oppilas pääsee heti syventymään opittavaan asiaan, kun opiskelun rakenne on jo tuttua.

Musiikillinen lahjakkuus voi haastateltavien mukaan ilmetä monin eri tavoin. Haastateltava 4 nosti esiin esimerkiksi, että joku oppilas voi osata luontaisesti pysyä hyvin perussykkeessä, jollakin taas voi olla hyvä musikaalinen muisti tai hahmotuskyky. Joku oppilas taas oppii nopeasti nuotit ja ymmärtää niitä hyvin. Haastateltava 2 nosti esiin, että mikäli oppilaalla on esimerkiksi vaikeuksia nuotinlukemisen kanssa, saattaa hän olla kuitenkin hyvinkin tarkka soittamaan korvakuulolta ja rohkea improvisoija. Opettajana on tärkeää tunnistaa oppilaan vahvuudet ja pohtia keinoja vahvistaa heikompi osa-alueita vahvuuksien avulla.

6.1.2 Vuorovaikutus

Oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutus on keskeistä oppimisessa. Haastateltava 3 kertoi kokemuksistaan siitä, että vaikka vilkkaiden oppilaiden opettamisessa voi olla omat haasteensa, usein vuorovaikutus on sujuvaa ja heiltä on helppo saada tietää esimerkiksi millaisesta musiikista he pitävät. Myös haastateltava 2 kertoi, että vuorovaikutus erilaisten oppijoiden kanssa voi olla

hyvin välitöntä ja suoraa. Hän toi esiin, että on hyvä asia, että oppilas uskaltaa rohkeasti ja ilman suodatinta ilmaista mielipiteensä siitä, mihin suuntaan haluaa opetustilannetta ja oppimistaan viedä, mitä musiikkia hän haluaisi soittaa ja toisaalta myös mitä ei. Opettajan on näin ollen helppompaa suunnata materiaaleja ja menetelmiään juuri tämän oppilaan mielenkiinnon kohteiden mukaisesti ja tällä tavoin motivoida oppilasta.

Myös oppilaiden keskinäisellä vuorovaikutuksella on väliä esimerkiksi ryhmä- tai yhtyeopetuksessa. Haastateltava 4 toi esiin, että jollakin oppilaalla voi olla luonnostaan hyvät ryhmässä olemisen taidot. Tätä kannattaa hyödyntää esimerkiksi ryhmiä muodostaessa. Lisäksi hän nosti esille sen, että jotkut oppilaat seuraavat opetusta ja ovat vuorovaikutuksessa sujuvasti, kun taas joidenkin kanssa kontaktin luominen voi vaatia enemmän aikaa.

6.1.3 Innostus ja motivaatio

Innostus ja motivaatio toistuivat haastateltavien vastauksissa useimmiten kysyttäessä vahvuuksia. Kaksi haastateltavista nosti esiin, että erilaisella oppijalla oppiminen voi tuottaa suuren ilon ja motivoida jatkamaan. Haastateltava 1 toi esiin oppilaiden sitkeyden haasteista huolimatta: ” -- se kun hän tajuaa soittavansa ja pärjäävänsä, etenevänsä tässä ni siihen niinku löytyy valtavasti häneltä voimavaroja silloin.” Myös haastateltava 2 totesi, että onnistumisen kokemukset ovat sitä suurempia mitä enemmän oppimisessa on haasteita ja pienistäkin opituista asioista iloitaan yhdessä oppilaan kanssa. Onnistumisen kokemukset siis vahvistavat oppijan itseluottamusta ja kannustavat jatkamaan harjoittelua.

Haastateltava 3 toi esiin näkökulman siitä, että esimerkiksi autismin kirjoon liitetty syvä mielenkiinto jotakin asiaa kohtaan ja uppoutuminen siihen voivat tuoda oppilaalle valtavasti osaamista. Tällainen oppilaan sisäinen motivaatio ja itsestä lähtevä mielenkiinto on tietysti opettaja näkökulmasta positiivista. Haastateltavat 4 ja 2 kertoivat, että osa erilaisista oppilaista on innokkaita esiintyjä, mitä on hyvä hyödyntää opetuksessa. Kaikki haastateltavista nostivat ylipäänsä esiin motivaation eri sanankääntein: ” – hyvä asenne siihen tekemiseen –”, ” – intoo paneutua tiettyihin aiheisiin –” ja ” – aivan hirvee palo siihen soittamiseen –”. Haastateltava 2 totesi, että erilaisella oppijalla voi olla hyvin henkilökohtainen suhde musiikkiin ja suhtautuminen musisointiin voi olla välitöntä ja ennakkoluulotonta. Kaikki haastateltavat hyödyntävät tätä oppilaiden intoa, motivaatiota ja omaa kiinnostusta opetuksessa.

6.2 Erilaisten oppijoiden haasteet

Selvitin tutkimuksessani minkälaisia haasteita erilaisella oppijalla voi olla. Haastatteluissa esiin nousi seuraavanlaisia teemoja: vaskisoittimien ominaispiirteisiin liittyvät haasteet, terveydelliset haasteet, vuorovaikutuksen haasteet, hahmottamisen haasteet sekä keskittymisen ja motivaation haasteet.

6.2.1 Vaskisoittinten ominaispiirteisiin liittyvät haasteet

Yksi haastattelukysymyksistäni oli: ”Sopivatko vaskisoittimet kaikille oppijoille?”. Haastateltavat vastasivat hyvin yhtenäisesti, että pääsääntöisesti vaskisoittimet sopivat kaikille oppijoille, mutta on joitakin tekijöitä, joiden vuoksi vaskisoitin ei välttämättä sovi oppilaalle. Syy voi esimerkiksi olla terveydellinen. Haastateltava 1 toi esiin esimerkiksi sen, että kaikki eivät välttämättä terveydellisten syiden takia kestä soittimeen puhaltamisesta syntyvää päähän kohdistuvaa painetta. Vaskisoittinten ominaispiirteisiin kuuluu, että ne ovat monesti raskaita kannatella. Haastateltavat 1, 2 ja 4 toivat esiin, että vaskisoittimet vaativat jonkin verran kannatteluvoimaa ja kolmiventtiiliset vasket edellyttävät myös ainakin kolmea toimivaa sormea. Soitinta voidaan joutua siis muokkaamaan tai käyttämään soittaessa jotakin apuvälinettä, jotta soittaminen olisi fyysisesti mahdollista. Vastaajat toivat myös esiin sen, että jos oppilas on motivoitunut ja haluaa soittaa nimenomaan vaskisoitinta, ei silloin ole tarvetta vaihtaa soitinta, vaikka haasteita olisikin.

Pianon koskettimilla tai viulun kielellä soittaja näkee hyvin visuaalisesti sävelten korkeuserot. Vaskisoittimissa äänenkorkeus on hahmotettava omassa mielessä. Haastateltava 2 totesi tämän vaskisoittinten abstraktiuden olevan liian haastavaa joillekin oppijoille. Yläsävelsarjan hahmottaminen eli äänenkorkeuksien vaihtelun hahmottaminen voi olla liian vaikeaa. Kun samalla sormituksella tai vedolla saa monta ääntä, voi olla kehollisesti liian abstraktia hahmottaa, mitä pitäisi tehdä äänien vaihtamiseksi. Lisäksi esimerkiksi pasuunan vedot voivat olla liian abstrakteja hahmottaa joillekulle; numerot eivät kerro siitä mihin kohtaan slide tulisi asettaa.

Haastateltava 2 lisäsi, että vaskisoittimien kehollinen moniulotteisuus voi olla liian haastavaa:

-- vaskisoitinta soittaessa tapahtuu aika monta asiaa yhtä aikaa ja niitten pitää tapahtua just oikeassa järjestyksessä, sopivalla volyymilla. Et ensin tule sisäänhengitys

ja ilman vapauttaminen ja sitte kielen liike kielityksessä ja huulten oikeanlainen värähtely et siin on niinku tosi monta vaihetta.

Haastateltavan 2 mukaan erityisesti trumpetti vaatii paljon hienomotorisia taitoja ja siksi matalampi vaskisoitin kuten baritonitorvi voi olla helpompi soitin erilaiselle oppijalle.

6.2.2 Terveydelliset haasteet

Terveydellisiä haasteita voivat olla esimerkiksi fyysiset, motoriset ja mielenterveyden haasteet. Fyysiset sairaudet tai vammat voivat vaikuttaa soittimen kannatteluun, kuten aiemmin todettiin. Haastateltavat toivat esiin monenlaisia fyysisiä sairauksia ja vammoja, jotka voivat vaikuttaa vaskisoitinten opiskeluun. Näitä voivat olla esimerkiksi skolioosi tai ongelmat verenpaineen kanssa. Haastateltavat 1, 2 ja 3 toivat esiin aisteihin liittyvät ongelmat, kuten huonon näön tai aistiyliherkkyyden. Fyysiset haasteet vaativat opettajalta sensitiivisyyttä ja kekseliäisyyttä haasteiden ratkaisemiseksi.

Motoriset haasteet ovat lähellä fyysisiä haasteita, mutta ne eroavat kuitenkin hieman toisistaan. Asunnan mukaan (2018, 23) Kauranen ja Haywood määrittelevät motoriikan liittyvän liikkeeseen, jota hermoimpulssit kontrolloivat. Motorisia haasteita ovat siis liikeratoihin liittyvät pulmat. Haastateltava 3 nosti esiin ikääntyneiden soittajien motoriset haasteet; sormet eivät välttämättä toimikaan enää notkeasti ja uuden asian oppiminen vaatii enemmän toistoja. Haastateltavat 2 ja 4 mainitsivat monen asian yhtäaikaisen tekemisen olevan liian suuri motorinen haaste joillekin oppijoille. Haastateltava 2 avasi paljon hienomotoriikan haasteita, joiden kanssa vaskisoiton ammattilaisetkin painivat. Eri äänenkorkeuksien tuottaminen vaatii ilman, ansatsin ja kielen tarkkaa koordinaatiota. Hienomotoriikkaa tarvitaan myös kasvojen ja suun pienissä lihaksissa ja hengityselimissä äänen voimakkuuden ja korkeuden säätelyyn. Haastateltava 2 mainitsi myös, että jos oppilaalla on puheen tuottamisen vaikeuksia, saattavat ne heijastua myös kielityksen opetteluun. Haastateltava 4 totesi, että jos motoriikka ei toimi millään ja oppiminen on kovin hidasta, on oppilaan hyvin vaikea motivoitua soittamisesta. Motoriset haasteet vaativat sekä opettajalta että oppilaalta kärsivällisyyttä. Motoriikkaa voi kehittää tekemällä tarpeeksi paljon hitaita ja huolellisia toistoja.

Mielenterveyden haasteet voivat näkyä myös soittotunneilla. Haastateltavat 1, 2 ja 3 nostivat ne esiin. Haastateltava 1 mainitsi, että oppilaalla voi olla voimakkaita pelkotiloja tai ahdistusta, mikä näkyy soittotunneilla esimerkiksi lukkiutumisenä. Myös haastateltava 2 toi esiin ahdistuksen, joka voi aiheuttaa myös fyysisiä oireita, kuten kehon jäykistymistä. Haastateltava 2 huomioi myös, että mielenterveyden haasteita voi tulla meistä kenelle tahansa. Haastateltava 3 kertoi miten hieman vanhemmilla oppilailla oman seksuaali-identiteetin etsiminen voi aiheuttaa oppilaalle kriisin. Hän totesi, ettei opettajan tehtävä ole ottaa asiaan kantaa eikä oppilas välttämättä edes puhu asiasta opettajalle, mutta tilanne on hyvä tiedostaa. Keskustelimme haastateltavien 1, 2 ja 3 kanssa soitonopettajan tärkeästä roolista olla turvallinen aikuinen oppilaalle. Haastateltava 2 totesi opettajan roolista:

-- osoittaa sitä empatiaa ja aitoo kiinnostusta sitä oppilasta kohtaan. Että toisaalta me ei taas sit myöskään olla terapeutteja, et on tärkeä myös osata vetää se raja tai opetella se heti aluks että kun vaikka on tärkeä kysyä "miten menee" ja olla kiinnostunu oppilaista, niin kuitenkin että se soittotunnin fokus, ollaan kuitenkin soitonopettaja, eli se on kuitenkin se soittaminen. -- Et sen rajan vetäminen on joskus vähän vaikeeta.

Soitonopettaja ei siis kuitenkaan voi toimia terapeuttina, vaan soittotunnilla keskitytään soitonopiskeluun.

6.2.3 Vuorovaikutuksen haasteet

Vuorovaikutuksen haasteista haastateltavista kaikki mainitsivat sulkeutuneisuuden. Haastateltava 4 kertoi oppilaista, jotka ovat "omassa maailmassaan" ja aluksi kontaktin luominen heidän kanssaan on edellytys opettamiselle. Haastateltavat 1, 2 ja 3 mainitsivat oppilaista, jotka eivät puhu ollenkaan tai hyvin vähän. Heidän kanssaan voi olla haastavaa päästä selville siitä, mistä oppilas pitää ja mistä ei. Haastateltavat 4, 3 ja 2 nostivat esiin myös mahdolliset ryhmässä olemisen haasteet. Osalle oppilaista ryhmässä työskentely on mahdotonta. Haastateltavat 2 ja 3 toivat esiin myös tunneilmaisun haasteet; osalle oppilaista voi olla vaikea hahmottaa miltä heistä tuntuu ja ilmaista tunnetilaansa tai päinvastoin heillä saattaa olla vaikeuksia hallita omia tunteitaan ja käyttäytymistään. Haastateltava 2 mainitsi aggressiivisesta käytöksestä ja siitä, että oppilas saattaa turhautuessaan kieltäytyä täysin yrittämästä. Haastateltavat 4 ja 2 huomauttivat myös, että osalle

erilaisista oppijoista voi olla vaikeaa ymmärtää puhuttuja ohjeita ja hahmottaa mitä heiltä odotetaan. Tämä voi aiheuttaa turhautumista. Opettajan on tärkeää pysyä itse rauhallisena oppilaan tunteenpurkauksissa.

6.2.4 Hahmottamisen haasteet

Hahmottamisen haasteet liittyvät oppimisvaikeuksiin. Suurin osa haastateltavista nosti esiin nuotinlukemiseen liittyvät haasteet. Niihin voi olla erilaisia syitä. Haastateltava 4 luetteli erilaisia nuotinlukemisen edellytyksiä; informaationkäsittelyn taidot, johon sisältyy esimerkiksi symbolivastavuuden ymmärtäminen ja peräkkäisyyden hahmottaminen. Haastateltava 2 totesi, että haasteet näillä osa-alueilla voivat näkyä esimerkiksi siten, että oppilas ei hahmota nuotin merkitystä eikä osaa sen perusteella valita oikeaa sormitusta tai vetoa. Haastateltava 2 lisäsi nuotinlukemisen haasteisiin myös nuottiviivaston tai nuottien etenemisen hahmottamisen hankaluuden. Hän nosti myös esiin, että nuotinlukemisen haasteet saattavat myös johtua muistiongelmista, eli oppilas ei muista sormituksia tai vetoja. Sama haastateltava mainitsi myös matemaattiset oppimisvaikeudet, jotka voivat ilmetä esimerkiksi rytmien hahmottamisen vaikeutena. Haastateltavat 2 ja 4 kertoivat, että hahmottamisen haasteiden taustalla voi olla esimerkiksi kehitysvamma. Kehitysvamma tarkoittaa uuden oppimisen ja soveltamisen, ymmärtämisen ja elämänhallinnan vaikeutta. Kehitysvammaisuus voi johtua synnynnäisestä sairaudesta tai kehitysiässä tulleesta sairaudesta tai vammasta. (Åberg, 2025.)

Haastateltava 2 liitti hahmottamisen haasteisiin myös kuulonvaraisen hahmottamisen ja sävelkorkeuksien hahmottamisen vaikeuden. Vaskisoittimiin liittyvissä haasteissa mainittiin jo yläsävelsarjan hahmottamisen haasteet. Sävelkorkeuksien hahmottamiseen liittyy myös vireen hahmottaminen ja säätely. Osalle oppilaista voi olla vaikea kuulla sävelkorkeuksien eroja ja hahmottaa, mitä omassa kehossa on tehtävä toisin äänenkorkeuden muuttamiseksi haluttuun suuntaan.

6.2.5 Keskittymisen ja motivaation haasteet

Keskittymisen ja motivaation haasteet nousivat useasti esille haastatteluissa jokaisen haastateltavan kanssa. Keskittymisen haasteet näkyivät lyhyellä aikajänteellä esimerkiksi soittotunnin aikana, kun taas motivaation haasteet liittyvät pitkäjänteiseen harjoitteluun sitoutumisen haasteisiin.

Haastateltavat 1 ja 3 nostivat esiin keskittymiseen liittyvät neurokehitykselliset häiriöt, kuten ADHD:n ja ADD:n. Cavonius-Rintahaka toteaa väitöskirjassaan (2022, 18), että muun muassa Antshelin, Cohenin, Morris-Rosendahlin ja Crocqin mukaan neurokehitykselliset häiriöt, tai toiselta nimeltään neuropsykiatriset häiriöt, voivat vaikuttaa esimerkiksi oppimiseen, kieleen tai motoriseen kehitykseen. Heidän mukaansa neurokehityksellisiä häiriöitä ADHD:n ja ADD:n lisäksi ovat esimerkiksi autismikirjon häiriö, pakko-oireinen häiriö, nykimishäiriö ja uhmakkuushäiriö. Kaikkien haastateltavien kanssa sivusimme neurokehityksellisiä häiriöitä ja niihin liittyviä oireita ja ominaisuuksia. Opettajan on hyvä tuntea neuropsykiatristen häiriöiden piirteitä, mutta oppilaan diagnooseja ei ole tarpeen tietää. Kun opettajalla on laaja työkalupakki erilaisia opetusmenetelmiä käytössä, ei hänen tarvitse pohtia diagnoosia vaan hän voi reagoida oppilaan käytökseen ja tarpeisiin.

Keskittymisen vaikeuksia voi olla oppilaalla myös ilman neurokehityksellistä häiriötä. Kaksi haastateltavista mainitsi, että oppilas voi olla muuten vain esimerkiksi nuoren iän vuoksi vilkas ja paikallaan pysyminen on hankalaa. Haastateltava 2 toi esiin, että oppilas saattaa myös vain olla liian väsynyt keskittyäkseen soittotunnilla. Päivä on saattanut olla kuormittava tai soittotunnin ajankohta on liian myöhäinen. Haastateltava 3 toi esiin myös päinvastaiset keskittymisen haasteet, jolloin oppilas jääkin jumiin johonkin yksityiskohtaan kuten yhteen nuottiin, eikä pysty keskittymään muihin asioihin. Haastateltava 4 muistutti ajankohtaisesti ”kännykkäsukupolvesta”, joka on tottunut nopeamman informaation ja vahvoihin ärsykkeisiin. Haastateltavan 2 mukaan keskittymisen ongelmat voivat näkyä levottomuutena, vaikeutena kuunnella ohjeet loppuun, housumisenä eli oppilas ei jaksakaan tehdä huolellisesti annettuja tehtäviä, oman vuoron odottamisen vaikeutena ja vaikeutena fokusoida yhteen asiaan kerrallaan.

Soittoharrastus vaatii pitkäjänteistä työskentelyä. Haastateltavat 2 ja 4 korostivat, että jos oppimisessa on paljon haasteita ja oppilaan onnistumisen kokemukset ovat heikkoja, on soittoharrastuksesta motivoituminen todella vaikeaa. Haastateltava 2 nosti esiin sen, että vaskisoittimissa perustekniikan harjoitteluunkin kuluu pitkä aika ja oppilas tarvitsee paljon kannustusta päästäkseen vaikeiden asioiden yli. Haastateltava 2 lisäsi myös, että kotiharjoitteluun motivoituminen ilman ohjausta voi olla oppilaalle haastavaa. Haastateltava 1 totesi myös, että kaikki eivät pysty sitoutumaan pitkäjänteiseen harjoitteluun, jota vaskisoittimet vaativat. Opettajan tärkeä tehtävä on motivoida oppilasta sitoutumaan harjoitteluun.

6.3 Materiaalit

Haastateltavat pedagogit käyttävät monenlaisia materiaaleja työssään opettaessaan erilaisia oppijoita. Esiin nousi nuottimateriaali, nuotinlukemisen tueksi käytettävä materiaali, vuorovaikutuksen tueksi käytettävä materiaali ja digimateriaali. Haastateltava 4 muistutti materiaalin saatavuuden olevan ylipäänsä tärkeää pedagogin työssä. Kolme haastateltavista kertoi tekevänsä itse kohdistettua materiaalia oppilailleen.

6.3.1 Nuottimateriaali

Tavanomaista nuottimateriaalia käytetään luonnollisesti soittotunneilla runsaasti. Haastateltavat 1, 2 ja 3 mainitsivat yleisesti vaskiopetuksessa käytössä olevia nuottikirjoja ja etydivihkoja; Blåsbuss-sarjan vihott (Utbult N.d.), Trumpetistin käsikirja (Lindberg & Välimäki 2022) ja Torvisen passuunavihot (Vienonen 2019). Haastateltavat 2 ja 3 kertoivat kirjoittavansa transkriptioita oppilaiden toivomista kappaleista tai esimerkiksi muuttavansa toivekappaleen sävellajia nuotinnusohjelman avulla. Haastateltava 1 kertoi tarvittaessa hankkivansa itselleen oppilaan orkesteristemmat, jotta niitä voidaan harjoitella soittotunnilla.

Tavallisen nuottimateriaalin lisäksi haastateltava 2 mainitsi kotiharjoittelun motivoinnin tukena käyttämänsä värityskuvat ja tarrat. Värityskuvasta saa esimerkiksi värittää yhden kuvion aina kun on harjoitellut kotona. Haastateltavat 2 ja 3 hakevat uutta nuottimateriaalia netistä. Haastateltava 2 mainitsi esimerkiksi [Trumpet Player -verkkosivun](#) ja vastaavan [Youtube-kanavan](#), joista löytyy paljon nuottimateriaalia taustanauhoineen. Tällaiset Youtube-videot ovat oiva apu kotiharjoittelun tukena.

6.3.2 Materiaali nuotinlukemisen tueksi

Suurin osa haastateltavista oli käyttänyt perinteisen nuottikirjoituksen lisäksi erilaisia muokattuja nuotteja nuotinlukemisen tueksi. Yksi haastateltavista kertoi käyttävänsä vain perinteistä nuottikirjoitusta. Kaikille haastateltaville oli kuitenkin tuttua lisätä tai ohjata oppilas itse lisäämään perinteiseen nuottiin sormitusmerkinnät ja/tai nuotin nimiä.

Haastateltavat 2 ja 4 kertoivat käyttävänsä kuvionuotteja. Haastateltava 2 kertoi myös käyttävänsä tavallista nuottikirjoitusta muokattuna niin että nuotit ovat kuvionuottien väreillä. Haastateltava 4

kertoi kuvionuottien eduista. Kuvionuotit voivat mahdollistaa nopeasti alkuun pääsemisen soitto-harrastuksessa ja joillakin oppilailla jäädä pysyvästi käyttöön. Hänen mukaansa kuvionuotit edistävät informaationkäsittelyn taitoja. Siksi niistä voi olla mahdollista myöhemmin helposti liukua perinteiseen nuottikuvaan, mitä hän pitää tärkeänä. Hän toteaa, että kuvionuoteilla voidaan merkitä sama informaatio kuin tavallisessa nuottikuvassa, mutta selkeämmin. Myös haastateltava 2 kertoi esimerkiksi ”kääntäneensä” Blåsbuss-soittovihkoa kuvionuoteille. Hänen mukaansa kolmiventtiilisille vaskisoittimille ollaan kehittelemässä kuvionuotteja, joissa sormitukset ovat ”sisäänrakennettu” nuottikuvaan. Pasuunaoppilaiden kanssa hän kertoo käyttävänsä tavallisia kuvionuotteja, joihin on lisätty vetomerkinnot numeroina. Vaskisoittimien kanssa kuvionuottien haaste on hänen mukaansa yläsävelsarjojen sävelkorkeuksien erojen merkitseminen nuottiin.

Haastateltava 3 kertoi hyödyntävänsä eläinkuvanuoitteja kaikkein nuorimpien oppilaiden kanssa. Eläinkuvanuoitit ovat Hannu Annalan tekemä ja Opetushallituksen vuonna 2019 julkaisema musiikin alkeisopetukseen tarkoitettu verkkomateriaali (Opetushallitus, n.d.). Haastateltava 2 kertoi hyödyntävänsä värejä nuotinlukemisen tukemisessa. Jos oppilaan on vaikea hahmottaa kappaleen rakennetta, hän saattaa värittää eri osa-alueet eri väreillä tai jos kappaleessa on paljon toistuvia kuvioita, seuraamista helpottaa, jos ne on väritetty omilla väreillään. Nuotinluku on soittajalle tärkeä taito, joten opettajan on tärkeää löytää toimivat ratkaisut nuotinluvun avuksi, jotta soittaja pääsee esimerkiksi mukaan yhteissoittoon.

6.3.3 Vuorovaikutuksen tueksi käytettävä materiaali

Haastateltavat nostivat esiin myös erilaisia vuorovaikutuksen tukena käyttämiään materiaaleja. Haastateltava 4 mainitsi suullisen kommunikoinnin apuna käytettävät tukiviittomat. Haastateltava 3 kertoi käyttäneensä kuvakortteja vuorovaikutuksen tukena sellaisten oppilaiden kanssa, joilla oli vaikeuksia tunteiden tunnistamisessa tai ilmaisemisessa. Hän esitteli haastattelun aikana käyttämäänsä [Kimochis](#)-tuoteryhmän kortteja, joissa oli kuvattuna erilaisin ilmein monipuolisesti eri tunnetiloja. Myös haastateltava 2 kertoi käyttävänsä kuvakortteja, mutta tunnetilojen nimeämisen sijaan hän käyttää niitä kommunikoinnin apuna ja oppitunnin rakenteen selventämiseen oppilaalle. Hänen käyttämänsä kortit olivat [Papunet](#)-verkkosivulta. Haastateltava 1 kertoi havainnollistavansa asioita oppilailleen piirtämällä taululle, paperille tai iPadin piirustusohjelmalla. Opettajan on hyvä tutustua erilaisiin kommunikoinnin tueksi tarkoitettuihin materiaaleihin ja rohkeasti kokeilla oliko niistä apua omassa opetuksessa.

6.3.4 Digimateriaali

Kaikki haastateltavista käyttävät myös enemmän tai vähemmän digilaitteita ja sovelluksia opetuksen apuvälineenä. Haastateltava 2 esitteli kuvakorttien lisäksi soittotunnin kulun seuraamiseen Classroomscreen-sovellusta, jonka avulla oppilaan on helppo seurata tunnin kulkua; kuinka paljon sitä on vielä jäljellä ja mitä on vielä tekemättä. Haastateltavan mukaan tämä auttaa monia oppilaita keskittymään ja ennakoimaan tunnilla tapahtuvia asioita. Haastateltava 2 mainitsi myös soiton äänittämisen opetuksen apuna. Äänitteeltä voi yhdessä oppilaan kanssa kuunnella mikä onnistui ja missä voi parantaa. Haastateltava 3 tekee oppilaidensa kanssa soittovideoita, esimerkiksi jouluisin ”soivia joulukortteja”. Tällainen itse tuotettu materiaali voi motivoida oppilasta ja siitä jää mukavia muistoja, joihin voi myöhemmin palata. Näin voi myös seurata omaa etenemistä taitojen karttuessa.

Haastateltavat 1 ja 2 kertoivat käyttävänsä YouTubesta löytyviä opetusvideoita opetuksessa. Haastateltava 1 keskittyy enemmän tekniikkavideoihin, joissa taitavat soittajat näyttävät esimerkkiä ja kertovat erilaisista tekniikoista. Haastateltava 2 kertoi käyttäneensä [Brassified](#)-kanavan videoita erilaisten oppijoiden kanssa. Hänen mukaansa ne auttavat myös kotiharjoittelussa, sillä videoissa näkyvät sormitukset. Videoissa on taustanauhat ja mukaansa tempaavaa pelillisyyttä. Kolme haastateltavista nosti esiin erilaiset taustanauhat ja niihin liittyvät sovellukset, kuten Spotifyn, iReal Pro:n, Amazing Slow Downerin ja pelkästään rumpukompeihin erikoistuneen Drumgeniuksen.

Haastateltavat 2 ja 3 hyödyntävät pelillisyyttä muutenkin opetuksen tukena ja motivaation apuna. Saatavilla on monenlaisia sovelluksia. Haastateltavat mainitsivat esimerkiksi Notebird -, Scream Run -, Trumpet Racer - ja StaffWars -sovellukset, jotka käyttävät laitteen mikrofonian ja tunnistavat soittoa. Notebird – ja Scream Run -sovelluksia voi hyödyntää puhalluksen opetteluun. Trumpet Racer ja StaffWars taas sopivat paremmin nuottien ja sormitusten harjoitteluun. Haastateltava 3 pitää pelejä mukavana porkkanana esimerkiksi soittotunnin lopuksi. Itse ajattelen, että ne voisivat innostaa oppilasta soittamaan myös kotona.

6.4 Apuvälineet

Soittotunneilla käytettäviä apuvälineitä esiteltiin haastatteluissa runsaasti. Ne voidaan jaotella kolmeen osa-alueeseen; apuvälineet fyysisiin haasteisiin, apuvälineet hahmottamisen tueksi ja tekniset apuvälineet. Haastateltava 4 nosti esiin tärkeän seikan apuvälineiden käytöstä. Hänen mukaansa apuvälineiden käytön tulee aina olla perusteltua ja suunnitelmallista. Pedagogin on mietittävä, kehittääkö apuvälineen käyttö oppilaan muusikkoutta, mahdollistaako se oppimista ja etenemistä.

6.4.1 Apuvälineet fyysisiin haasteisiin

Fyysisiin haasteisiin lukeutui soittimen kannattelun hankaluus. Kaksi haastateltavista esitti erilaisia ratkaisuja tähän. Haastateltava 4 mainitsi, että esimerkiksi pyörätuolissa olevalle soittajalle voidaan järjestää jonkinlainen teline, jossa soitin lepää. Hän myös lisäsi, että mikäli oppilaan liikeradat ovat rajoittuneet ja esiintyy spastisuutta eli jäykkyyttä, on järkevämpää asettaa soitin niin, että oppilas pystyy sitä mahdollisimman mukavasti soittamaan, kuin pakottaa soittajaa hankalaan asentoon. Myös haastateltava 1 kertoi soitintuista ja erityisesti vaskisoittimille suunnatuista kotimaisista ErgoBrass-tuista. ErgoBrass-telineessä soittimeen tulee kiinni tukikeppi, joka voidaan nojata penkkiin, maahan tai soittajan seisoessa vyölle tulevaan vastakappaleeseen. Tällöin soittajan ei itse tarvitse kannatella soittimen painoa. Haastateltava 1 mainitsi myös erilaisten soittimien mahdollisuuksista; pienikokoisilla tai nuorilla soittajilla voidaan käyttää muovisia vaskipuhaltimia, joita on kevyt kannatella tai esimerkiksi taskutrumpettia tai Bb-vireistä kornettia, jotka ovat tavallista trumpettia pienikokoisempia.

Fyysisissä haasteissa mainittiin myös aistilyherkkyys. Haastateltavat 2 ja 3 kertoivat käyttävänsä soittotunneilla esimerkiksi kuulosuojaimia, korvatulppia tai soittimen ääntä vaimentavaa sordiinokoville äänille herkkien oppilaiden kanssa. Tärkeää on, että herkkyydet tunnistetaan ja liialliset ärsykkeet pyritään minimoimaan, jotta oppilas voi keskittyä oppimiseen.

6.4.2 Apuvälineet hahmottamisen tueksi

Vaskipedagogit käyttävät haastatteluni perusteella mielellään erilaisia apuvälineitä havainnollistamiseen. Etenkin puhaltamisen harjoittelussa käytetään monenlaisia apuvälineitä ihan kaikenlaisten oppijoiden kanssa. Haastateltava 2 perusteli näiden apuvälineiden käyttöä näin:

*Must paljon vaskissa on kyse siitä, että saahaan semmonen niinku kehollinen tun-
tuma ja sitä ei hukata, vaikka se torvi tulee siihen.*

Sekä haastateltava 2 että 1 kertoivat tavallisten pillien olevan kestopuosikkeja esimerkiksi kielityk-
sen tai resonanssipisteen harjoittelussa. Haastateltava 1 käyttää mehupilliä resonanssipisteen har-
joitteluun, eli pillin avulla haetaan huulista se kohta, joka värähtelee rennosti ja tuottaa äänen. Pilli
asetetaan huulten väliin ja samalla siihen puhaltaen vedetään se pois. Pillin irrotessa huulten vä-
listä, alkavat huulet värähdellä, mikäli resonanssipiste on kohdallaan. Oleellista on, että apuväli-
neen avulla ylimääräiset tekijät, kuten soittimen kannattelu tai sormitukset, eivät vie oppilaan
huomiota vaan hän voi keskittyä yksinkertaistetusti käsillä olevaan asiaan. Tällöin oikea tekniikka
on helpompi oppia ja toteuttaa myös soittimen kanssa.

Haastateltava 2 mainitsi käyttävänsä puhalluksen harjoitteluun ilmapalloja ja erityisesti puhallin-
soittajille kehitettyjä välineitä, kuten Flow-Ball -tuotetta. Näiden avulla oppilaan on helpompi hah-
mottaa soittaessa tarvittavaa ilmanpainetta ja toteuttaa esimerkiksi dynamiikan vaihteluita. Myös
puhalluksen suuntaa voidaan visualisoida erilaisten apuvälineiden avulla. Haastateltava 2 kertoo
asettavansa kynän pystyyn pöydälle, ja oppilaan on puhallettava tarkasti suoraan saadakseen se
kumoon. Haastateltava 1 kertoo vastaavaan tarkoitukseen käyttävänsä suukappaletta ja pingispal-
loa. Pingispallolle voidaan rakentaa esimerkiksi rata luokan lattialle ja oppilaan on suukappaleen
kanssa puhallettava pallo radan läpi. Tällaiset apuvälineet tuovat lisää mielekästä vaihtelua soitto-
tunnille.

Myös soittoasennon kanssa käytetään erilaisia apuvälineitä. Haastateltavat 1 ja 2 mainitsevat mo-
lemmat harjoitusrimmin eli huuliotteen havainnollistamiseen käytettävän työkalun. Rimmin avulla
voidaan tarkistaa, onko suukappale tasaisesti huulien päällä. Haastateltava 1 kertoo hyödyntä-
vänsä myös tasapainolautaa opettaessaan oppilaille hyvää soittoasentoa, jossa esimerkiksi polvet
eivät ole lukossa. Muita soittotunneilla käytettäviä apuvälineitä voivat olla esimerkiksi haastatelta-
van 4 mainitsevat paperista tehdyt välineet, joilla voidaan peittää ylimääräinen ja turha informaatio
nuoteista. Tämä voi helpottaa nuotinlukua. Haastateltava 2 mainitsee myös käyttävänsä nuotin
seuraamisen helpottamiseksi usein kynää tai muuta vastaavaa näyttääkseen oppilaalle missä koh-
taa nuottia mennään. Useampi haastateltava mainitsee myös tekniset laitteet, kuten iPadin, johon
esimerkiksi kirjaa muistiinpanoja tunnilta, viritysmittarin ja metronomin. Käytettävät apuvälineet

ovat hyvin käytännönläheisiä. Haastateltava 1 totesikin: ” -- hyvin tällasia niinku pragmaattisia juttuja että – ei sinne tarvi mitään niinkun kultapölyä ja kristallipalloo tuoda –”

6.5 Menetelmät

Kysyttäessä haastateltavien käyttämiä menetelmiä työssään soitonopettajina, vastauksia tuli hyvin monipuolisesti. Osa haastateltavista ei aluksi tiedostanut käyttävänsä mitään tiettyjä menetelmiä, mutta asiasta keskustellessa huomasivatkin käyttävänsä paljon erilaisia käytänteitä ja tunnistavansa tietynlaisia suuntaviivoja omassa opetuksessaan

6.5.1 Menetelmät musiikillisten taitojen vahvistamiseksi

Musiikillisia taitoja ovat esimerkiksi musiikillinen muisti, perussykkeen hahmottaminen, nuotinlukutaito ja kuulonvarainen hahmottaminen. Näitä taitoja voi harjoittaa erilaisilla menetelmillä. Haastateltavat 1, 2 ja 4 hyödyntävät kaikkina soittamista, matkimista ja imitointia soitonopetuksessa. Haastateltava 4 avaa menetelmänsä, jossa aluksi oppilaan kanssa voidaan harjoitella aivan yksinkertaista imitointia ja matkimista esimerkiksi taputtamalla. Siihen voidaan lisätä syke ja harjoitella matkimista perussykkeessä. Näin voidaan siirtyä harjoittelemaan kaikuja, joiden vaikeusastetta voidaan pikkuhiljaa lisätä esimerkiksi vaihtelemalla tahtilajia tai tekemällä kaiuista pidempiä. Haastateltava 4 korosti perusasioiden harjoittelua ja paineetonta etenemistä. Askelissa palataan aina taaksepäin ja vahvistetaan aiemmin opittua, jos uusi asia tuntuu liian vaikealta. Hän nostaa myös esiin, että myös säveliä voidaan ottaa mukaan pikkuhiljaa ja aluksi operoida vain yhdellä sävelellä. Tärkeää on edetä oppilaan valmiuksien mukaan ja malttaa harjoitella musiikillisia taitoja myös ilman instrumenttia.

Haastateltava 4 oli myös vahvasti soitinten välisen joustavuuden kannalla. Hän tuo esiin, että oppilaalla ei välttämättä ole valmiuksia soittoharrastusta aloittaessaan vielä keskittyä juuri siihen toiveinstrumenttiinsa, mutta sitä voidaan pitää harjoittelun rinnalla muita musiikillisia taitoja kehittäessä. Hänen mukaansa kaikille oppilaille, mutta erityisesti melodialähtöisten soittimien soittajille olisi hyväksi harjoitella esimerkiksi sointujen soittamista koskettimilla, jotta sointuprogredioiden taju kehittyisi.

Eikä ne syö siitä opetustunnista kuin ihan muutamia minuutteja et niitä perusvalmiuksia vois sille oppilalle antaa ja se on -- muusikoiden kasvun kannalta todella arvokasta ja ehkä

sitte myös sen niitten kappaleiden hahmottamisen kannalta voi olla niinkun tosi hyvä myös, kun ajattelee sitä pääsoitinta, jolla sitten lähtee tekee sitä tulkintaa.

Myös haastateltava 2 saattaa vaihdella instrumenttia soittotunnin aikana. Jos esimerkiksi oppilas tarvitsee tauon, voidaan välillä soittaa rumpuja tai laulaa. Joskus on saatettu myös kokeilla toista vaskisoitinta, esimerkiksi trumpettistin kokeillessa isompaa vaskisoitinta kuten pasuunaa, puhallusta ja ilmaa vaaditaankin paljon enemmän, joka voi hyödyttää oppilasta puhaltamaan rohkeammin trumpettiin. Tärkeintä hänen mukaansa on, että ylipäänsä soitetaan ja tehdään musiikkia. Haastateltava 2 mainitsee yhtenä menetelmänä kehollisuuden sekä toiminnallisuuden. Hän kertoo käyttävänsä loruja ja leikkejä sekä tekevänsä erilaisia harjoitteita myös ilman instrumenttia. Haastateltavat 2 ja 4 kertovat käyttävänsä kehorytmiikkaharjoituksia tai pöytärummutusharjoituksia soittotunneilla. Nekin tauottavat soittotuntia ja kehittävät rytmisiä taitoja.

Haastateltavat 1 ja 2 kertovat hyödyntävänsä mallioppimista soitonopetuksessaan, eli soittavansa ensin itse oppilaalle malliksi, jolloin oppilas kuulee ja näkee mallisuorituksen ja voi matkia sitä. Lisäksi haastateltava 2 mainitsee tukisoittamisen, eli opettaja soittaaakin oppilaan mukana tueksi. Haastateltavat 3 ja 4 mainitsevat korvakuulolta soittamaan opettelun. Haastateltava 3 pyrkii tällä ohjaamaan oppilaita oman soiton kuuntelemiseen. Lisäksi hän kertoo hyödyntävänsä sanarytmejä erityisesti pienten oppilaiden kanssa, joka sekin kehittää korvakuulolta soittoa. Ylipäänsä oppilaan ohjaaminen kuuntelemaan tarkasti omaa soittoaan tai opettajan soittoa kehittää kuulonvaraisen hahmottamisen kehittymistä.

Haastateltava 2 kertoo käyttävänsä improvisointia ja säveltämistä oppilaan muusikkouden kehittämiseksi. Haastateltava 1 mainitsi huolehtivansa siitä, että oppilas saa esiintymiskokemusta ja tottuu soittamaan esimerkiksi kavereiden edessä. Haastateltavat 2 ja 3 mainitsevat tärkeänä asiana soitonopiskelussa olevan johdonmukaisen harjoittelun ja asioiden riittävän toistamisen, jotta ne automatisoituvat ja jäävät takaraivoon. Haastateltava 3 korostaa, että oppilasta tulee ohjata riittävän hitaisiin ja huolellisiin toistoihin.

6.5.2 Menetelmät vuorovaikutuksen vahvistamiseksi

Haastateltavat toivat esiin monipuolisesti menetelmiä vuorovaikutuksen vahvistamiseksi. Näillä menetelmillä myös tuettiin oppilaan itseluottamusta. Kaikki haastateltavat pitivät tärkeänä oppilaan kehumista ja myönteistä palautetta. Haastateltava 1 nosti esimerkiksi oppilaan, jolla on ADHD ja vaikeuksia keskittyä. Silloin on tärkeää kehua pienistäkin onnistumisista, kun oppilas keskittyy olennaiseen. Oppilaalle on tärkeää tuntea tekevänsä oikein ja pystyvänsä siihen.

Haastateltava 1 kertoi käyttävänsä soittotunnilla toisinaan menetelmänä pari- tai pienryhmäopetusta, jossa yksi soittaja kerrallaan suorittaa ja muut saavat rauhassa katsoa ja seurata vieressä. Hän pitää tärkeänä, että oppilaalle annetaan tilaa prosessoida omaa tekemistä eikä soittajia vertailla toisiinsa vaan korostetaan jokaisella olevan omat vahvuutensa. Myös haastateltava 4 korostaa, että jo alusta asti oppilaalle on opetettava muiden kuuntelun tärkeys ja vuorovaikutuksen merkitys musisoidessa, ei pelkästään omasta osuudesta suoriutuminen ja siinä onnistuminen.

Haastateltavat 2 ja 3 kiinnittivät huomiota ohjeiden ymmärrettävyyteen. Haastateltava 2 pyrkii käyttämään selkokieltä ja antamaan ohjeita hitaasti ja tarpeeksi pienissä paloissa. Lisäksi hän varmistaa oppilaalta ymmärsikö hän ohjeet ja pyrkii olemaan johdonmukainen sanoissa ja ilmaisuissa, joita käyttää. Toisaalta hän myös toteaa, että jotkut oppilaat hahmottavat hyvin mielikuvien avulla, toisille taas kannattaa konkreettisemmin selittää miksi tehdään niin kuin tehdään. Haastateltava 3 pyrkii antamaan ohjeita monipuolisesti eri tavoin ja eri sanoin, jotta oppilas saisi kiinni siitä mitä ajetaan takaa ja varmasti ymmärtäisi, mutta toisaalta pyrkii siihen, ettei kerralla tulisi liikaa ohjeita. Haastateltava 3 kertoo menetelmästä, jota käyttää joskus palautteen ja ohjeiden antamiseen pienemmille lapsille:

--mää puhun joskus niille lasten sormille. Sanon että: "Noniin, sä voit nyt olla täst hetken pois mut mä puhun nyt tolle sun sormelle." Sit ko on puhunu sen, ni sit kutsuu sen oppilaan takas et "-- noniin, nyt sä voit tulla taas tähän." Ni sit se menee jotenki sille hauskesti läpi sille oppilaalle, ettei sen sitte tarvi tota mieltii et mä oon nyt häntä hirveesti torunu.

Jotkut ovat herkempiä palautteelle, vaikka se olisikin annettu opettajan mielestä kevyesti ja asiallisesti, silloin tällainen menetelmä voi auttaa. Haastateltava 3 pitää myös tärkeänä, ettei opettaja

lähde soittotunnilla mukaan oppilaan tunnetiloihin, vaan antaa oppilaalle tilaa hetken olla tunteensa vallassa ja sitten palauttaa hänet taas takaisin tähän hetkeen ja ohjata oppitunnin asioissa eteenpäin.

Haastateltavat 2 ja 4 tuovat esille opettajan taidon lukea ihmisiä. Opettajalle on tärkeää etsiä keinoja vuorovaikutuksen tueksi yksilöllisesti jokaisen oppilaan kanssa. Lisäksi on löydettävä jokaisen oppilaan vahvuudet ja tuettava soitonopetus niiden varaan. Vahvuuksien kautta vahvistuu oppilaan toimijuuden kokemus ja kokemus siitä, että hän tekee musiikkia tässä muiden kanssa. Kun vahvuudet ovat koko soitonopetuksen lähtökohtana, on niiden kautta mahdollista rakentaa oppimisen reitti pitkälle ammattimuusikkona toimimiseen asti.

6.5.3 Menetelmät keskittymisen ja motivaation tueksi

Kaikki haastateltavat nostivat esiin erilaiset keinot tunnin jaksottamiseksi tai tauottamiseksi. Haastateltava 1 kertoi tauottavansa soittotunteja lyhyillä peleillä ja leikeillä, kuten kivi-paperi-sakset. Leikkejä voi myös käyttää palkintona, kun oppilas on jaksanut keskittyä soittamiseen. Haastateltava 4 toteaa, että joskus puolen tunnin soittotunnin aikanakin on hyvä pitää välitunti, sillä oppilaan pakottaminen keskittymään pidempiä jaksoja kuin mihin hän pystyy, ei hyödytä ketään. Haastateltava 1 kertoo myös pilkkovansa tunnin tavoitteet hyvin pieniin osiin, jotta oppilas malttaa keskittyä. Haastateltavat 2 ja 4 kannattavat monipuolista tekemistä soittotunnilla, jolloin tunnin aikana tulee vaihtelua. Tunnin aikana voidaan vaihdella tekemistä esimerkiksi eri instrumenttien välillä tai välillä voidaan kuunnella musiikkia tai laulaa, jos se auttaa oppilasta keskittymään.

Haastateltavat 2 ja 3 huolehtivat siitä, että tunnin rakenne on selkeä ja ennustettava. Oppilas voi nähdä esimerkiksi jo aiemmin mainitun Classroomscreen-sovelluksen tai kuvakorttien avulla, paljonko tuntia on vielä jäljellä. Haastateltava 3 hahmottelee esimerkiksi pienten oppilaiden kanssa tunnin rakenteen taululle. Hän jakaa tunnin neljään osaan; ensimmäinen osio on opettajan vetämä lämmittely, kakkososion oppilas saa päättää, kolmannessa osiossa harjoitellaan kappaleita opettajan johdolla ja viimeisen osion saa taas oppilas päättää. Oppilaan päättämä tekeminen voi olla mitä vain, muutakin kuin soittamista.

Haastateltava 2 mainitsee, että luokkatilasta on hyvä poistaa tai piilottaa ylimääräiset häiriötekijät, jotka houkuttelevat oppilasta. Näitä voivat olla esimerkiksi rumpukapulat, opettajan eväät tai iPad.

Joidenkin kanssa kannattaa sulkea verhot tai laittaa pianonkansi kiinni. Hän nostaa myös esiin, että joskus keskittymisen vaikeus voi johtua yksinkertaisesti siitä, että oppilas ei ole syönyt välipalaa tai soittotunnin ajankohta on liian myöhäinen ja oppilas on väsynyt. Haastateltavat 2 ja 3 tuovat esiin, että tilanteen rauhoittaminen myös esimerkiksi selkeillä ja rauhallisilla ohjeilla on tärkeää. Opettajan on tärkeää olla selkeä ja johdonmukainen eikä antaa liikaa informaatiota kerralla.

Haastateltavat 2, 3 ja 4 pitivät tärkeänä oppilaan motivoimista. Huomioimalla oppilaan mielenkiinnon kohteet ja esimerkiksi soittamalla oppilaan lempimusiikkia voidaan ylläpitää oppilaan motivaatiota. Lisäksi haastateltavat 2 ja 3 kertoivat käyttävänsä pelillistämistä osana opetusta. Erilaiset soittopelit- ja sovellukset tukevat soiton oppimista ja voivat lisätä oppilaiden innostusta. Näitä sovelluksia esiteltiin tarkemmin digimateriaalit -osiossa.

6.6 Miten tukea pedagogia hänen työssään opettaa erilaisia oppijoita?

Haastatteluissa nousi esiin tärkeänä tukena erilaisten oppijoiden opettamisessa myös opettajan ammatillisen tuen. Tähän lukeutuu esimerkiksi musiikkioppilaitosten käytänteet, valtakunnallinen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma ja musiikkipedagogin koulutus ja ammattitaito.

6.6.1 Musiikkioppilaitosten käytänteet

Musiikkipedagogit työskentelevät usein esimerkiksi musiikkiopistoissa tai kansalaisopistoissa. Näiden oppilaitosten käytänteet näyttelevät isoa roolia opettajan arjen työssä. Esille nousseita oppilaitosten käytänteisiin liittyviä teemoja, jotka voivat tukea pedagogia erilaisten oppilaiden opettamisessa ovat kollegiaalinen tuki, yhteistyö huoltajien kanssa, käytänteet uuden oppilaan aloittaessa soitonopiskelun, oppilaitoksen esteettömyys ja tiedottaminen.

Kollegiaalinen tuki koettiin tärkeäksi ja jokainen vastaaja nosti sen esiin. Haastateltava 1 mainitsi tärkeänä verkostoitumisen esimerkiksi valtakunnallisilla puhallinpäivillä. Haastateltavat 1 ja 2 nostaa esiin saman alan kollegat ja heidän kanssaan käytävät pedagogiset keskustelut, jotka voivat olla hyvin hedelmällisiä. Haastateltava 3 muistuttaa myös siitä, että aina oppilaan ja opettajan ”kemiat eivät kohtaa” tai oppilas soittaa opettajan sivusoitinta jo niin korkealla tasolla, että on parempi ratkaisu oppilaan kannalta vaihtaa toiselle opettajalle. Haastateltavat 2 ja 3 nostivat esiin, että pulmatilanteessa voi aina kääntyä esihenkilön tai oppilaitoksen rehtorin puoleen.

Haastateltavat 2 ja 4 kertoivat kokemuksistaan yhteisopettajuusmallista, jossa kaksi opettajaa ohjaa yhdessä yhtyettä tai ryhmää, jolloin tukea voidaan kohdistaa paremmin yksittäisille soittajille. Tiedon ja osaamisen jakaminen sekä opetuksen suunnittelu ja arviointi yhdessä kollegoiden kanssa on tärkeää ja kehittävää. Haastateltava 4:

-- kun tulee siinä opettamisessa jotain tilanteita, ettei löydä niitä ratkasuja eikä muita, ni kyllä se on ihan huikee juttu että siellä on ne lähikollegat -- joilta yksinkertaisesti voi kysyä ja niinkun on tämmösii tilanteita et ko ei niinku mikään oikeen suju, ni sit sanoo jolleki kollegalle et tuu nyt hei kattoo vähä -- et me tehään niinku tällee, et miten tän vois tehdä.

Kaikkien haastateltavien kanssa keskustelimme myös huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Vastauksissa nousi esiin yhteistyön tärkeys ja huoltajien merkittävä rooli oppilaan soittoharrastuksen tukijana. Kaikki haastateltavat vastasivat keskustelewansa oppilaan etenemisestä hänen huoltajiensa kanssa. Jokainen haastateltava oli myös ongelmatilanteissa ottanut yhteyttä huoltajiin ja saanut sitä kautta apua oppilaan kanssa toimimiseen. Haastateltavat 4 ja 3 mainitsivat myös, että mikäli oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, ovat huoltajat mukana sen laatimisessa.

Haastateltava 2 korosti, että vuorovaikutuksen huoltajien kanssa tulee olla kunnioittavaa ja oppilaslähtöistä. Huoltajat tuntevat lapsen ja heiltä voi kysyä esimerkiksi miten opettaja voisi tukea lasta, millaiset keinot heillä toimivat kotona tai miten oppilas on kokenut soittotunnit. Haastateltavan 2 mukaan keskustelemalla huoltajien kanssa voidaan ennaltaehkäistä todella paljon haasteita. Haastateltava 3 korosti, että huoltajien on tärkeää nähdä ja tietää mitä soittotunnilla tapahtuu. Hän lähettää huoltajille toisinaan videoita soittotunnilta, sekä ylläpitää huoltajille omaa ryhmää WhatsApp-viestisovelluksessa. Huoltajien sitoutuminen lapsen soittoharrastukseen on merkittävä etu lapsen kehitykselle.

Kysyin haastateltavilta, millaisia tietoja he saavat uudesta oppilaasta ennen ensimmäistä soitto-tuntia. Oppilaitoksilla on vastausten perusteella erilaisia käytäntöjä. Kaikki vastaajat saavat tulevasta oppilaista jotakin etukäteistietoja. Haastateltavat 1 ja 2 kertovat saavansa tietää nimen, iän, yhteystiedot ja mahdollisesti aikaisemman soitto- kokemuksen. Haastateltavalla 2 on tapana soittaa huoltajalle sopiakseen soittotunnin ajankohdasta, ja samalla tiedustella onko jotakin asioita, joita oppilaan kanssa toimimisesta olisi hyvä tietää tai ottaa huomioon. Molemmat haastateltavat 1 ja 2

nostavat esiin, että he eivät pedagogeina kaipaa oppilaan diagnooseja, eivätkä ne lähtökohtaisesti kuulu opettajan tietoon. Myös haastateltava 3 saa tulevasta oppilaasta tietoonsa lähinnä nimen ja iän. Hän kertoo toivovansa, että vanhemmat osaisivat kertoa, jos oppilaan kanssa on syytä ottaa jotakin erityisiä asioita huomioon. Haastateltava 4 kertoo, että ilmoittautumislomakkeella kysytään henkilötietojen lisäksi myös lisätietoja ilmoittautuneesta. Hän kertoo, että annetut tiedot vaihtelevat hyvinkin paljon, mutta ennakkotiedoista ei ole haittaa opetuksen suunnittelussa. Hän lisää, että joistakin terveydellisistä asioista on tärkeää saada tieto etukäteen, esimerkiksi jos oppilaalla on epilepsia.

Jokainen haastateltava korosti, että tärkeintä on oppilaan kohtaaminen ensimmäisellä soittotunnilla. Ennakkotiedoista riippumatta silloin pääsee tutustumaan oppilaaseen ja mahdollisesti myös keskustelemaan hänen huoltajansa kanssa. Kaikki haastateltavat totesivat, että jo ensimmäisellä tunnilla saadaan tietoa siitä, millaisia valmiuksia oppilaalla on. Haastateltava 2 kertoi, että ensimmäisellä tunnilla vuorovaikutus on tärkeintä. Tunnilla voidaan tutustua soittimen osiin ja huoltajien kanssa yhdessä katsoa, miten soittimesta pidetään huolta. Lisäksi pyritään aina soittamaan ensimmäiset äänet soittimella. Haastateltava 4 kertoi ensikohtaamisen olevan ”musiikkipedagogin diagnostinen hetki”, jolloin testataan oppilaan valmiuksia ja voidaan lähteä pohtimaan juuri tälle oppilaalle sopivia keinoja muusikoksi kasvamiseen.

Haastateltava 1 nosti esiin oppilaitoksen tilojen esteettömyyden ja turvallisuuden. Myös keikka- paikkojen esteettömyyteen tulee kiinnittää huomiota ja järjestää tarvittaessa esimerkiksi saattaja, jotta oppilas pääsee turvallisesti lavalle. Haastateltava 4 nosti esiin oppilaitosten vastuun myös tiedottaa toiminnastaan ja siitä, että vaikka oppilaalla olisi jotakin erityisen tuen tarpeita, voi hän silti opiskella musiikkioppilaitoksessa ja kehittyä pitkälle ammattimuusikoksi asti. Lisäksi hän mainitsi, että instrumenttivalikoimasta olisi hyvä myös tiedottaa; kaikki eivät edes tule ajatelleeksi vaskisoittimia mahdollisena vaihtoehtona yleisemmille instrumenteille kuten pianolle ja kitaralle. Oppilaitosten on siis tarpeellista kiinnittää huomiota toiminnan esteettömyyteen ja saavutettavuuteen.

6.6.2 Valtakunnallinen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma

Keskustelin haastateltavien kanssa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmasta ja sen yksilöllistämistä sekä tavoitteiden muodostamisesta erilaisten oppijoiden kanssa. Suurin osa haastatelta-

vista halusi nostaa esiin musiikkiterapian ja taiteen perusopetuksen eron. Esimerkiksi haastateltava 4 totesi, että kuntoutuksessa ja musiikkiterapiassa keskitytään jonkin ongelman ratkomiseen musiikin keinoin, kun taas taiteen perusopetuksessa tavoitteet ovat pedagogiset. Haastateltava 4 nosti esimerkin opetuksen tavoitteista pianonsoitossa:

Se toimintamalli mitä siellä meidän pianonsoitossa niinku tapahtuu, niin et se vois olla tukemassa sitte sen ihmisen olemista myös muualla. Mutta se ei varsinaisesti oo meidän tavoite, ku meidän tavote on opettaa sitä pianonsoittoa. Mutta onhan se ihan ihanaa et sillä vois olla sillä toiminnalla sit jotain muita merkityksiä ja vaikutuksia sen ihmisen elämässä.

Vaikka musiikinopiskelulla voi olla monenlaisia positiivisia vaikutuksia oppilaan elämään muillakin osa-alueilla, eivät ne ole itseisarvo vaan sivutuote. Pääasia taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa noudattavassa toiminnassa on oppia soittamaan.

Jokainen musiikkioppilaitos toteuttaa opetussuunnitelmaa paikallisesti omalla tavallaan. Moni haastateltava totesi, että nykyinen opetussuunnitelma antaa opettajalle hyvin vapaat kädet tehdä yksilöllisiä ratkaisuja opettamisessa. Haastateltava 2 mainitsi, että tasosuorituksista on luovuttu monissa opistoissa. Hän kertoi toimivasta tavasta tavoitteissa etenemisen seuraamiseen. Oppilaitoksessa opetussuunnitelman tavoitteita ei ole jaoteltu eri tasoihin, vaan oppilas siirtyy tasolta seuraavalle, kun tietty määrä tavoitteita on suoritettu. Tämä mahdollistaa hänen mukaansa opintojen yksilöllistämistä entisestään. Jos jokin asia sujuu loistavasti ja siinä päästään syventymään, pääsee oppilas silti etenemään, vaikka jonkin toisen asian kanssa oppiminen olisikin hidasta.

Kysyin haastateltavilta, onko taiteen perusopetuksen oppimäärän yksilöllistäminen heille tuttua. Kaikilla oli siihen jonkinlainen tuntuma, mutta monissa käytännön asioissa oli silti epäselvyyksiä. Haastateltava 3 epäili, että opetussuunnitelman yksilöllistämisen mahdollisuuksiin herätään tulevaisuudessa paremmin. Haastateltava 2 uskoo, että yksilöllistämiselle olisi tarvetta, mutta sitä ei vielä osata hyödyntää musiikkioppilaitoksissa.

Kysyin haastateltavilta, millä perusteilla oppimäärää yksilöllistetään. Haastateltava 4 toi esiin yksinkertaisen ohjeen: ”jos se oppilas hyötyy siitä”. Haastateltava 4 nosti myös esiin yksilöllistämisen monet mahdollisuudet. Hänen mukaansa se voi mahdollistaa myös nopeasti etenevälle oppilaalle

”kiitoradan” opinnoissaan. Hän pohti yksilöllistämisen mahdollisuuksia myös non-formaalilla tavalla oppivien muusikoiden tukemisessa laajenevalla muusikkouden kentällä, esimerkiksi musiikkiteknologian ja tekoälyn saralla. Haastateltava 3 toi esiin oppimäärän yksilöllistämisen musiikin hahmotusaineiden suhteen. Haastateltava 2 totesi, että oppilaalle on syytä tehdä henkilökohtainen oppimissuunnitelma, jos hänen oppimisensa on ”selkeästi eritahtista kuin mitä perusopetuksen oppimäärän tavoitteissa pysyminen vaatii” tai jos oppilaalla on joku selkeä erityisen tuen tarve.

Kysyin haastateltavilta myös, miten oppimäärän yksilöllistämistä käytännössä toteutetaan. Haastateltava 1 ja 2 kertoivat, että esimerkiksi opiskeluajassa ja tavoitteissa voidaan joustaa. Voidaan esimerkiksi todeta, että oppilaan kanssa tähdätään vain jonkun tietyn taitotason tavoitteisiin. Joillekin oppilaille esiintyminen voi olla ylitsepääsemätöntä. Haastateltavat 1 ja 3 mainitsevat joustavuuden esiintymisissä ja ehdottavat vaihtoehtoisia tapoja esiintyä, esimerkiksi esiintymistä ryhmän mukana tai soittovideoiden tekemistä. Haastateltava 1 mainitsee palautteen antamisen yksilöllisesti ja mahdollisuuden myös tarjota nopeasti omaksuvalle oppijalle sopivia haasteita. Haastateltava 3 kertoo, että yksilöllistämisen prosessi tehdään yhteistyössä opettajan, oppilaitoksen, oppilaan ja oppilaan huoltajan kanssa.

Kysyin haastatteluissa myös, miten ja millaisia tavoitteita pedagogit muodostavat erilaisten oppijoiden kanssa. Haastateltava 1 korosti opetussuunnitelman asettavan opetuksen tavoitteet. Haastateltava 2 kertoi tekevänsä syksyllä oppilaiden kanssa tavoitteet tulevalle vuodelle, jossa oppilaan omat intressit ovat keskiössä. Sen lisäksi hän jakaa isot tavoitteet pieniin osiin, joita käsitellään sitten pienin osin, monesti yksi kerrallaan. Hän toteaa, että tavoitteiden kanssa on oltava joustava, koska joskus oppilas saakin yllättäviä oivalluksia ja toisinaan taas jokin asia osoittautuu yllättävän hankalaksi. Myös haastateltava 3 kertoo, että käy oppilaidensa kanssa tavoitekeskustelun 1–2 kertaa vuodessa. Hänelle tärkeää on, että tavoitteet tehdään oppilaan kanssa yhdessä, jotta oppilaan on helpompi sitoutua niihin. Haastateltava 4 muistuttaa myös opetuksen tavoitteiden suunnitelmallisuudesta, ettei mitään tehtäisi sattumanvaraisesti, vaan pedagogilla olisi koko ajan selkeä näkemys mihin opetus johtaa.

6.6.3 Musiikkipedagogin koulutus ja osaaminen

Oleellinen asia, joka vaikuttaa opettajan taitoon opettaa erilaisia oppijoita, on koulutus. Haastattelutavat 3 ja 4 korostavat kouluttautumisen tärkeyttä ja sitä, että opettaja pysyy ”ajassa mukana”.

Haastateltava 4 sanoitti hyvin sen, mistä oma tutkimuksenikin on lähtenyt liikkeelle:

Ja mitä enemmän mul on niitä työvälineitä ja malleja olemassa, nii sitä suurempi ikään ku valikko mulla on mieltä et miten just tän ihmisen kohdalla kannattas lähtee liikkeelle.

Hänen mukaansa soitonopettajan tärkeitä ominaisuuksia ovat ihmistenlukutaito ja monipuolinen osaaminen erilaisista musiikkikasvatuksen menetelmistä.

Haastateltava 3 tuo esiin, että opettajan oma identiteetti ja kokemukset vaikuttavat aina siihen, miten hän toimii opettajana. Haastateltava 2 kehottaa säännöllisesti pysähtymään ja arvioimaan omia pedagogisia menetelmiään, onko niissä päivitettävää? Hän nostaa esiin taidon pyytää apua ja konsultaatiota. Käytännönläheinen hyödyllinen taito on hänen mukaansa nuotinnusohjelmien sujuva käyttö. Tärkeimmäksi hän nostaa vuorovaikutustaidot ja niiden kehittämisen. Opettajalla ei tarvitse olla varsinaisesti erityispedagogista koulutusta, kunhan hän on valmis vuorovaikutukseen oppilaan kanssa.

Haastateltava 1 lisää vielä oman soittimen riittävän hallinnan, joka on perusta sille, että sitä voi ylipäänsä opettaa. Jos opettaja on päässyt omalla soittajan polullaan helpolla eikä ole kohdannut isoja vaikeuksia, on silloin opettajana syytä tutustua siihen millaisia haasteita vaskisoittimien kanssa voi tulla vastaan.

Monilla haastateltavilla on ajatuksia siitä, miten alan koulutusta tai alaa ylipäänsä kannattaisi kehittää. Kaksi haastateltavista toteaa, että omassa koulutuksessa ei ole annettu riittäviä tietoja ja taitoja erilaisten oppilaiden opettamiseen, mutta molemmat lisäävät, että tilanne on tänä päivänä muuttunut, koska tietoisuus erilaisista oppijoista on lisääntynyt ja tarjolla on hyödyllistä lisä- ja täydennyskoulutusta. Haastateltava 2 olisi kaivannut opinnoissaan enemmän ryhmänohjaukseen liittyvää koulutusta. Haastateltava 1 toteaa, että: ”Tieto on vähentänyt tuskaa tässä asiassa” viitaten tutkimustietoon erilaisista oppijoista. Myös haastateltava 4 mainitsee musiikkikasvatukseen

liittyvän tutkimuksen, joka edistää koulutusta ja osaamista alalla. Hänen mukaansa pedagogilla on tärkeä rooli oman työnsä kehittäjänä.

Monet nostavat esiin myös pedagogin sekä yhteiskunnan asenteen erilaisia oppijoita kohtaan. Haastateltavan 4 mukaan toimintatavoissa on nähty jo iso muutos sekä valtakunnallisesti että paikallisesti oppilaitos- ja opettajatasolla, mutta tarvitsemme silti edelleen asennemuokkausta siihen, että erityisen tuen tarpeesta huolimatta voi opiskella tavoitteellisesti musiikkia. Haastateltava 4 toteaa, että kun yksilölliset oppimispolut mahdollistetaan kaikille, voivat tulokset olla yllättäviä ja viittaa tällä kaikenlaisten oppijoiden menestymiseen ja etenemiseen jopa ammattimuusikkouteen asti. Hän tuo esiin, että erilaisten oppijoiden opettaminen on pedagogillekin mielenkiintoista ja ikään kuin ”seikkailu pedagogiikan maailmassa”. Haastateltava 2 toteaa, että pedagogilla on tärkeää olla asenne siitä, että kaikilla on oikeus oppia ja kaikki voivat oppia.

6.7 Yhteenveto

Haastateltavat nostivat osittain paljon keskenään samoja ajatuksia, mutta jokaisella oli myös omat ideansa ja käytänteensä, joita opetustyössä käytti. Nämä monipuoliset näkemykset täydentävät toisiaan ja lopputulos on kattava katsaus erilaisiin materiaaleihin, menetelmiin, apuvälineisiin ja tukitoimiin, joita vaskipedagogi voi työssään tarvita.

Haastattelututkimuksessa kartoitin erilaisten oppijoiden mahdollisia vahvuuksia. Niitä olivat musiikilliset valmiudet, vuorovaikutustaidot ja innostus ja motivaatio. Haastateltavat korostivat ylipäänsä oppilaan vahvuuksien löytämistä ja niiden kautta oppimisessa etenemistä. Tämä oppilaan vahvuuksien tunnistaminen eli ”ihmistenlukutaito” lukeutuu opettajan ammattitaitoon. Kun opettaja osaa tunnistaa oppilaan vahvuudet ja haasteet, osaa hän myös suunnitella opetuksen oppijalähtöisesti (Kaikkonen 2025, 74). Haastateltavat korostivat eniten oppijan innostusta ja motivaatiota. Vaikka oppimisessä olisi haasteita, into ja motivaatio vievät pitkälle. Vahvuuksien lisäksi kartoitin oppilaan mahdollisia haasteita. Haasteet jakautuivat seuraaviin osa-alueisiin: vaskisoittimien ominaispiirteisiin liittyvät haasteet, terveydelliset haasteet, vuorovaikutuksen haasteet, hahmottamisen haasteet sekä keskittymisen ja motivaation haasteet. Selvitin, millaisia materiaaleja, apuvälineitä ja menetelmiä vaskiopettajat käyttävät vastatakseen näihin haasteisiin.

Haastatteluissa esiin nousi materiaalin käyttö seuraavin teemoin: nuottimateriaali, nuotinlukemisen tueksi käytettävä materiaali, vuorovaikutuksen tueksi käytettävä materiaali ja digimateriaali. Käytetty nuottimateriaali oli hyvin tavallista vaskisoitinten nuottikirjallisuutta. Mielenkiintoista oli kuulla nuotinlukemisen tueksi käytettävistä materiaaleista, kuten eläinkuvanuoteista ja kuvionuoteista, jotka eivät ole itselleni käytännön tasolla tuttuja. Erytymusiikkikasvatuksessa käytettävät kuvionuotit ovat periaatteessa mahdollisia käyttää vaskilla, mutta vaskille suunnatut kuvionuotit eivät ole vielä helposti saatavilla ja vaativat opettajalta perehtyneisyyttä. Vuorovaikutuksen tueksi käytettävät tukiviittomat ja kuvakortit ovat itselleni tuttuja, mutta eivät soitonopetuksen kontekstissa. Kuvakortteja voisin ehdottomasti hyödyntää omassa opetuksessani soittotunnin strukturoinnin apuna. Digimateriaali, kuten soittopelit ja sovellukset olivat itselleni aivan uusia. Mielestäni ne ovat kokeilemisen arvoisia, sillä lapset ja nuoret voisivat innostua kotiharjoittelusta tällaisten pelien avulla.

Käytetyt apuvälineet jakautuivat fyysisiin haasteisiin käytettyihin apuvälineisiin, hahmottamisen tueksi käytettäviin apuvälineisiin ja teknisiin apuvälineisiin. Erytymisen laajasti tuotiin esiin hahmottamisen tueksi käytettäviä apuvälineitä ja nimenomaan kehollisen tuntuman, kuten puhalluksen voimakkuuden ja suunnan tai soittoasennon hahmottamiseen liittyviä apuvälineitä. Vaskipuhalluspedagogeilla on hyvin luovia tapoja hyödyntää erilaisia apuvälineitä soitonopetuksessa. Osa apuvälineistä oli itselle tuttuja ja omassakin opetuksessa käytössä, kuten pillit ja harjoitusrimmi, mutta opin myös paljon uusista apuvälineistä, kuten nimenomaan puhalluksen harjoitteluun kehitetystä Flow-Ball -tuotteesta.

Haastattelijoiden esiin tuomia menetelmiä oli todella runsaasti. Ne jakautuivat musikaalisten taitojen, vuorovaikutuksen tai keskittymisen ja motivaation tukemiseen tarkoitettuihin menetelmiin. Osa menetelmistä oli hyvinkin ajatuksia herättäviä ja auttoivat hahmottamaan yksilöllistämisen monia mahdollisuuksia. Tällaisesta nostan esimerkkinä musiikillisten taitojen vahvistamiseksi joustavuuden instrumenttien välillä, eli trumpettitunnilla ei tarvitse soittaa pelkästään trumpettia vaan voi olla järkeväkin sisällyttää myös muita musiikillisiä elementtejä soittotunteihin. Kaikille oppilaille olisi hyödyllistä harjoitella rytmikkaa esimerkiksi kehorytmien avulla tai tutustua pianon ääressä sointuihin.

Tarkoitukseni oli kerätä konkreettisia työkaluja vaskipuhallinpedagogien työkalupakkiin. Tutkimuksessa kävi kuitenkin ilmi, että pedagogi tarvitsee työkalujensa lisäksi taustalleen tukea erilaisen oppijoiden opettamiseen. Näitä ammatillisia tukikeinoja ovat musiikkioppilaitosten käytänteet, opetusta ohjaava valtakunnallinen taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma ja tärkeimpänä musiikkipedagogin koulutus ja ammattitaito.

7 Eettisyys ja luotettavuus

Noudatin opinnäytetyötä tehdessäni hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on ohjeistanut eurooppalaisen tutkimuskäytännön mukaisesti hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteiksi luotettavuuden, rehellisyyden, arvostuksen ja vastuunkannon (TENK 2023, 11). Kiinnitin huomiota tutkimukseni eettisyyteen. Huolehdin siitä, ettei tutkimukseen osallistujille aiheutunut siitä minkäänlaista haittaa. Haastattelut anonymisoitiin eikä tutkittavia voi tunnistaa opinnäytetyöstä. Haastateltavilta pyydettiin suostumus tutkimukseen osallistumiseen ja toin ilmi useassa vaiheessa, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistumisen voi keskeyttää. Lisäksi organisaatioilta, joita tutkittavat edustivat, haettiin tutkimusluvut kunkin organisaation käytänteiden mukaisesti. Laadin ennen tutkimuksen toteuttamista aineistonhallintasuunnitelman. Tutkimukseen liittyvää aineistoa säilytetään asianmukaisesti ja se hävitetään tutkimuksen päätyttyä.

Vilka (2021, 196) toteaa, että Eskolan ja Suorannan mukaan tutkimusta voidaan pitää luotettavana, kun tutkijan tekemät tulkinnat ovat linjassa tutkittavan käsitysten kanssa. Luotettavuutta tuo tutkijan rehellisyys ja jatkuva omien valintojensa arviointi (Vilka 2021, 196). Huolehdin tutkimuksen luotettavuudesta suunnittelemalla sen huolellisesti. Huomaan kuitenkin, että olisin voinut pohtia tutkimuskysymyksiä ja kysymyksenasettelua tarkemmin. Tutkimuksella pyritään aina tuottamaan uutta tietoa, joka ei ole suoraan nähtävissä aineistosta. Selvitys sen sijaan vastaa siihen, millainen jokin asia on. (emt., 61.) Tämän määritelmän mukaan opinnäytetyötäni voisi kutsua enemmän selvitykseksi kuin tutkimukseksi.

Luotettavuutta lisää tutkijan huolellinen perehtyminen aiheeseen. Tutustuin laajasti monenlaisiin lähteisiin ja muodostin inklusiivisesta musiikkikasvatuksesta laajan kuvan. Lisäksi perehdyin käyttämiini menetelmiin huolellisesti tutkimuskirjallisuuden avulla. Valitsin haastateltavat tutkimukseeni heidän ammattitaitonsa perusteella ja mielestäni heiltä saatua tietoa voidaan pitää luotettavana.

Luotettavuutta lisää se, että haastateltavat olivat eri puolilta Suomea, eri oppilaitoksista ja heidän työkuvansa olivat erilaiset. Haastateltavien joukossa oli sekä matalien vaskien opettajia että trumpetinsoiton opettajia. He myös edustivat eri musiikin tyylisuuntia. Kaikilla oli kuitenkin kokemusta erilaisten oppijoiden opettamisesta. Näin ollen heiltä kerättyä aineisto on monipuolinen ja laaja katsaus käytettyihin menetelmiin vaskiopetuksessa. Kokemattomuuteni kuitenkin on voinut vaikuttaa haastatteluiden toteuttamiseen ja haastattelukysymysten asettamiseen luotettavuutta heikentävällä tavalla.

Tekoälyn käytöstä opinnäytetyön tekemisessä on kerrottava tutkimusraportissa. Tämän opinnäytetyön tiivistelmän englanninkielisen käännöksen tekemiseen on käytetty apuna tekoälysovellusta DeepL.com.

8 Pohdinta

Tutkin opinnäytetyössäni millaisia materiaaleja, apuvälineitä ja menetelmiä vaskipuhallinpedagogi voi hyödyntää työssään opettaessaan erilaisia oppijoita. Tutkimuksen tuloksena syntyi kattava tietopaketti materiaaleista, apuvälineistä ja menetelmistä, joita vaskipuhallinpedagogi voi hyödyntää työssään kohdatessaan erilaisia oppijoita. Konkreettisten työkalujen lisäksi tutkimuksessa nousi esiin pedagogin saaman ammatillisen tuen merkitys, mihin sisältyy musiikkioppilaitosten käytännöt, taiteen perusopetuksen opetussuunnitelma sekä musiikkipedagogin koulutus ja ammattitaito.

Käsittelin tietoperustassa yleisiä erityispedagogisia materiaaleja, apuvälineitä ja menetelmiä perusopetuksessa sekä erityismusiikkikasvatuksen näkökulmasta. Tuloksista voidaan havaita, että materiaaleissa, apuvälineissä ja menetelmissä on yhteneväisyyksiä, mutta monia yleisopetukseen suunnattuja työkaluja ei sellaisenaan käytetä instrumenttiopetuksessa. Vaskipuhallinpedagogeilla on kuitenkin omia sovelluksia erilaisista menetelmistä. Iso osa erityismusiikkikasvatuksen menetelmistä on sovellettavissa vaskipuhallinpedagogien käyttöön.

Moni tutkimuksessani mainittu menetelmä, materiaali tai apuväline on vaskisoittajien keskuudessa hyvin arkipäiväinen ja yleinen. Erilaisia ideoita ja ajatuksia on kuitenkin hyvä kartoittaa, sillä opettaja ei voi jämähtää muutamaa totuttuun menetelmäänsä ja tyytyä niihin. Soitonopettajan opetusmetodeihin vaikuttavat häntä opettaneet opettajat ja heidän opetustyyliinsä. On tavallista,

että opettaja jopa huomaamattaan matkii entisen opettajansa opetusta. (Hyry-Beihammer, Joukamo-Ampuja, Juntunen, Kymäläinen & Leppänen 2013, 156.)

Kaikkonen ja Laes (2013, 112) listaavat artikkelissaan mottoja musiikkikasvattajalle oppimisen potentiaalin huomaamiseksi. Ensimmäinen motto ”Laajenna oppijäkäsitystäsi.” haastaa pedagogia hyväksymään erilaisuuden ja suhtautumaan opetuksen haasteisiin ammatillisena kehittymismahdollisuutena. Tämän tutkimuksen avulla on mahdollista laajentaa omaa oppijäkäsitystään ja tutustua erilaisiin oppijoihin. Tutkimukseni osoittaa, että erilaisten haasteiden kohtaamiseen on saatavilla apua ja työkaluja, ja erilaisilla oppijoilla on myös paljon vahvuuksia, joita ei saa jättää huomiotta.

Toinen motto ”Huomioi erilaiset oppimistyyli.” kiteyttää pedagogin velvollisuuden ymmärtää, että hänen tapansa opettaa ei aina sovi kaikille. Opettajan on tutustuttava erilaisiin oppimistyyliihin ja opittava tunnistamaan oppilaan vahvuudet ja tavat oppia. Nämä ajatukset nousivat vahvasti esiin myös tutkimukseni aineistosta ja ovat linjassa tutkimustulosteni kanssa.

”Nauti edistymisestä yhdessä oppilaan kanssa ja tarjoa sopivasti uusia haasteita.” on artikkelin kolmas motto. Opettajasta voi tuntua raskaalta oppilaan hidaskäynnin eteneminen. Myös omassa tutkimuksessani nousi esille, että oppimisen haasteista huolimatta tai juuri niiden vuoksi onnistumiset aiheuttavat suurta iloa. Helposti pieniä edistysaskelia pitää itsestään selvänä, mutta on tärkeää huomioida ne ja myös sanoittaa oppilaalle ääneen ”Huomaatko, olet kehittynyt tässä?”.

Neljäs motto kuuluu ”Valmista ja tarjoa yksilöllisiä tehtäviä”. Tällä viitataan myös oppimismateriaalin valmistamiseen itse tai yhdessä oppilaan kanssa. Haastatteluissani nousi esiin erilaiset keinot materiaalin muokkaamiseksi monenlaisille oppijoille sopivaksi. Opettajan ammattitaitoon kuuluu myös esimerkiksi teknisten harjoitusten räätälöinti niin että ne kehittävät juuri oppilaan kehityskohteita.

Toiseksi viimeinen motto ”Ota käyttöön yhteisöllinen tuki” nousi vahvasti esiin myös omassa tutkimuksessani. Kollegiaalinen tuki ja sen tarjoaminen vahvistaa ammattitaitoa. Ideoiden ja ratkaisujen kehittäminen yhdessä on tärkeää. Oma opinnäytetyöni on pieni osanen ammatillisesta vuoropuhelusta

ja tarjoaa ajatuksia ja ideoita oman työn kehittämiseen. Opinnäytetyötä tehdessä pohdin myös ke-
räämieni materiaalien, apuvälineiden ja menetelmien soveltuvuutta muiden instrumenttien ope-
tukseen ja toisaalta sitä, olisiko jonkin muun instrumentin tai laulun opetuksessa sellaisia menetel-
miä, joita ehdottomasti kannattaisi kokeilla myös vaskipuhallinopetuksessa. Kannattaa siis jakaa
kokemuksia myös muiden instrumenttien opettajien, kuin myös toisaalta muiden alojen osaajien
kanssa.

Viimeinen motto ”Kokeile yhteisopettajuutta” ohjaa etenkin ryhmäopetuksessa kokeilemaan sa-
manaikaista opettajuutta, jolloin yhteistyön voimalla voidaan löytää aivan uusia ratkaisuja. Yhteis-
opettajuusmalli nousi esiin myös opinnäytetyöni tuloksissa. Sen hyödyntäminen instrumenttipeda-
gogiikassa voi olla vähäistä ainakin yksilöopetuksessa, mutta kokisin sen hyödylliseksi esimerkiksi
orkesteritoiminnassa.

Elina Vetoniemi kirjoittaa artikkelissaan, (2025, 11) että Hasun (2023) mukaan soitonopettajien pe-
dagoginen koulutus ei ole huomioinut riittävästi oppijoiden yksilöllistä huomioimista ja oppimis-
prosessin ymmärtämistä, vaan se on pikemminkin keskittynyt vain oman instrumentin hallintaan ja
sen traditioiden tuntemiseen. Tutkimuksessani nousi esiin haastateltavien vastaavat kokemukset
puutteellisesta koulutuksesta erilaisten oppijoiden huomioimisen suhteen. Toisaalta myös oman
instrumentin hallinta nostettiin esiin ja sitä pidettiin tärkeänä. Haastatteluissa nousi esiin, että ti-
lanne koulutuksen suhteen oli haastateltavien kokemuksen mukaan jo parantunut ja lisäksi työpai-
koilla voi olla lisä- ja täydennyskoulutuksen mahdollisuus. Oma kokemukseni on, että erilaisia op-
pijoita ja inklusiivista musiikkikasvatusta on sivuttu opinnoissa, mutta niihin tarkempi
perehtyminen vaatii omaa kiinnostusta. Niin sanotusti ”kättä pidempää” ei opetustyöhön ole saa-
nut, mutta toisaalta jokaisen opettajan onkin hyvä muodostaa oma opettajuutensa ja käyttöteori-
ansa itse. Opettajan pedagogiset opinnot tähtäävät siihen, että opiskelija oppisi aktiivisesti kehittä-
mään omaa ammattitaitoaan, ymmärtämään oppimisen prosesseja ja oppijoiden erilaisuutta sekä
suhtautumaan kriittisesti alan totuttuihin käytänteisiin ja kehittämään niitä (Hyry-Beihammer, Jou-
kamo-Ampuja, Juntunen, Kymäläinen & Leppänen 2013, 156–157).

Opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoinen ja opettavainen prosessi. Koen oman ammat-
titaitoni kehittyneen tutustuttuani monipuolisesti inklusiiviseen musiikkikasvatukseen ja erityismu-

siikkikasvatuksen menetelmiin. Vaskipuhaltimiin rajattu tutkimus on alalle tärkeää, sillä erityismusiikkikasvatusta on tutkittu hyvin vähän vaskipuhaltimien näkökulmasta. Inklusiivisuuden edistämiseksi opettajien ammattitaidon lisääminen erilaisten oppijoiden opettamisesta on tärkeää. Oma työkalupakkini on laajentunut tutkimusta tehdessä ja toivon että myös muut vaskipuhallinpedagogit hyötyvät tekemästäni tutkimuksesta.

8.1 Jatkotutkimusaiheet

Haastatteluja tehdessä heräsi useita jatkotutkimusaiheita. Erityisesti taiteen perusopetuksen oppimäärän yksilöllistäminen oli teema, joka monen haastateltavan kanssa jätti kysymyksiä ilmaan. Mahdollisia jatkotutkimuskysymyksiä ovat: Käyttävätkö musiikkioppilaitokset oppimäärän yksilöllistämisen mahdollisuutta hyväkseen? Millaisia käytänteitä musiikkioppilaitoksilla oppimäärän yksilöllistämässä on? Tiedotetaanko mahdollisuudesta oppimäärän yksilöllistämiseen riittävästi?

Haastateltava 4 nosti esiin mielenkiintoisen kysymyksen siitä, miten huoltajien asenne on muuttunut erityisryhmille suunnattua taiteen perusopetusta kohtaan. Hänen kokemuksensa mukaan monet huoltajat ovat aiemmin pitäneet erityistä tukea tarvitsevan lapsensa tavoitteellisia musiikkiopintoja musiikkikerhona tai terapiana, mutta nykyään ymmärrys on lisääntynyt ja huoltajat osaavat myös nähdä lapsensa muusikkoina. Miten huoltajien suhtautuminen vammaisen tai erityistä tukea tarvitsevan lapsensa musiikin taiteen perusopetuksen opintoihin on muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana?

Pohdin myös tutkimustulosteni koontia tulevaisuudessa esimerkiksi oppaan muotoon, joka voisi olla helpommin saavutettavissa. Lisäksi vastaavaa tutkimusta olisi mielenkiintoista toteuttaa toisenlaisesta näkökulmasta. Olisi mielenkiintoista selvittää, millaisia menetelmiä soitonopiskelijat pitävät toimivina tai millaisia uusia materiaaleja, apuvälineitä tai menetelmiä he haluaisivat kehitettävän tai käytettävän.

Lähteet

Anttila, Pirkko. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Metodix-verkkosivusto. Viitattu 17.11.2023

<https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#9.1.4.1%20Avoin%20haastattelu>.

Aro, M., Aro, T., Koponen, T. & Viholainen, H. 2012. Oppimisvaikeudet. Julkaisussa Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Toim. M. Jahnukainen. Tampere: Vastapaino.

Asunta, P. 2018. Motorisen oppimisen vaikeuden tunnistaminen ja tukeminen kouluympäristössä. Viitattu 11.5.2025. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7571-5>

Baines, A. 1993. Brass instruments: their history and development. (Rev. ed.). New York: Dover Publications.

Bardy, M. & Salonen, A. O. 2015. Ekososiaalinen sivistys herättää luottamusta tulevaisuuteen, Aikukasvatus-lehti, 35(1), ss. 4–15. Viitattu 26.5.2025. <https://doi.org.ezproxy.jamk.fi:2443/10.33336/aik.94118>

Cavonius-Rintahaka, D. 2022. Dialogical family guidance in families with a child with neurodevelopmental disorders: Implementation and outcomes. Tampere: Tampere University. Viitattu 11.5.2025. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-2435-3>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino

Hakala, J. T., & Leivo, M. 2015. Inklusioideologian ja koulutuspolitiikan jännitteitä 2000-luvun suomalaisessa peruskoulussa. Kasvatus & Aika, 9(4). Viitattu 4.5.2024. <https://journal.fi/kasvatus-jaaika/article/view/68551>.

Heimonen, M. & Juntunen, M.-L. 2025. Yksilöllistäminen osana yhdenvertaista musiikin taiteen perusopetusta. Julkaisussa Yksilöllisiä polkuja taiteen perusopetuksessa – näkökulmia osallisuuden vahvistamiseen. Toim. A. Muukka-Marjovuori, M. Kaikkonen & E. Vetoniemi. Opetushallitus.

Huhta, A. 2022. Kielitaito ja psykolingvistiset taidot suomi toisena kielenä -lukemisen ja -kirjoittamisen selittäjinä: Language proficiency and psycholinguistic skills as predictors of reading and writing in Finnish as a second language. AFinLA-teema, 14, pp. 62–79. Viitattu 15.5.2025.

<https://doi.org/10.30660/afinla.111273>

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. 2023. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Toim. R. Keiski, K. Hämmäläinen, M. Karhunen, E. Löfström, S. Näreaho, K. Varantola, S.-K. Spoof, T. Tarkiainen, E. Kaila & M. Aittasalo. Viitattu 16.5.2024. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf.

Jordan-Kilkki, P. & Pruuki, L. 2012 Miten tehdä tilaa kohtaamiselle? Teoksessa Musiikkipedagogin käsikirja – Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Toim. P. Jordan-Kilkki, E. Kauppinen ja E. Viitasalo-Korolainen. Opetushallitus.

Juhila, K. 2021. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Toim. J. Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 17.11.2023.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Kaikkonen, M. 2009. Erityismusiikkikasvatus. Julkaisussa Musiikkikasvatus – Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Toim. J. Louhivuori, P. Paananen, & L. Väkevä. Suomen Musiikkikasvatusseura – FisME r.y.

Kaikkonen, M. 2012. Kohti inklusiivista musiikinopetusta. Julkaisussa Musiikkipedagogin käsikirja – Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Toim. P. Jordan-Kilkki, E. Kauppinen ja E. Viitasalo-Korolainen. Opetushallitus.

Kaikkonen, M. 2025. Saavutettavuus mahdollistaa osallisuuden. Julkaisussa Yksilöllisiä polkuja taiteen perusopetuksessa – näkökulmia osallisuuden vahvistamiseen. Toim. A. Muukka-Marjovuori, M. Kaikkonen & E. Vetoniemi. Opetushallitus.

Kaikkonen, M. & Laes, T. 2013. Musiikkikasvattaja inklusion ja tasa-arvoisen oppimisen edistäjänä. Julkaisussa Musiikkikasvattaja – Kohti reflektiivistä käytäntöä. Toim. M.-L. Juntunen, H. M. Nikkanen & H. Westerlund. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kaikkonen, M., Mäki, M., Salo, J. & Vannasmaa, P. 2020. Mahtava musiikki. Opas tasa-arvoiseen ja motivoivaan musiikinopetukseen. Toim. M. Mäki & Oppimateriaalikeskus Opike. Espoo: Opike.

Kauppinen, E. 2025. Oppimisen arviointi ja oppimäärän yksilöllistäminen musiikin taiteen perusopetuksessa. Julkaisussa Yksilöllisiä polkuja taiteen perusopetuksessa – näkökulmia osallisuuden vahvistamiseen. Toim. A. Muukka-Marjovu, M. Kaikkonen & E. Vetoniemi. Opetushallitus.

Kivijärvi, S. & Rautiainen, P. 2020. Kohtuullinen mukauttaminen musiikinopetuksen yhdenvertaisuuden edistäjänä. ArtsEqual-toimenpidesuositus. Viitattu 22.5.2025. <https://sites.uniarts.fi/documents/14230/0/Kohtuullinen+mukauttaminen+policy+brief.pdf/64d981be-5aa2-ac9c-be1f-4dc160a20aba?t=1624444717136>

Kivirauma, J. 2015a. Erityispedagogiikka tieteenä. Julkaisussa Erityispedagogiikan perusteet. Toim. J. Hautamäki, J. Kivirauma, U. Lahtinen, S. Moberg, H. Savolainen & S. Vehmas. 3. uudistettu p. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–23.

Kivirauma, J. 2015b. Erityisopetuksen historialliset kehityslinjat. Julkaisussa Erityispedagogiikan perusteet. Toim. J. Hautamäki, J. Kivirauma, U. Lahtinen, S. Moberg, H. Savolainen & S. Vehmas. 3. uudistettu p. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–45.

Kivirauma, J., Lehtinen, E. & Rinne, R. 2015. Johdatus kasvatustieteisiin. 8. uudistettu p. Jyväskylä: PS-kustannus. Viitattu: 21.4.2024. <https://janet.finna.fi>. Ellibslibrary.

Laes, T. & Rautiainen, P. 2025. Opettajien ja koulutuksen järjestäjien velvollisuudet ja mahdollisuudet yhdenvertaisen taiteen perusopetuksen toteuttamisessa. Julkaisussa Yksilöllisiä polkuja taiteen perusopetuksessa – näkökulmia osallisuuden vahvistamiseen. Toim. A. Muukka-Marjovu, M. Kaikkonen & E. Vetoniemi. Opetushallitus.

Lindberg, T. & Välimäki, A. 2022. Trumpetistin käsikirja. Helsinki: Blossari-kustannus Edition Ay

Moberg, S. & Vehmas, S. 2009. Erityiskasvatuksen perusteet ja käytännöt. Julkaisussa Erityispedagogiikan perusteet. Toim. J. Hautamäki, J. Kivirauma, U. Lahtinen, S. Moberg, H. Savolainen & S. Vehmas. Helsinki: WSOY

OKM, 2024:13. Opetus- ja koulutussanasto (OKSA), 3. laitos. 2024. Opetus- ja kulttuuriministeriö & Sanastokeskus ry. Viitattu 27.1.2025. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165542/OKM_2024_13.pdf#c228

Opetushallitus. N.d. Eläinkuvanuotit. Viitattu 12.5.2025. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/elainkuvanuotit>

Opetushallitus. 2002. Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 21.4.2024. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf.

Opetushallitus. 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 20.5.2025. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taitteen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Opetushallitus. 2025. Oppimisen tuki uudistuu esi- ja perusopetuksessa – Tukea tulee saada mahdollisimman varhain ja omassa ryhmässä. Opetushallituksen tiedote. Viitattu 18.5.2025. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2025/oppimisen-tuki-uudistuu-esi-ja-perusopetuksessa-tukea-tulee-saada-mahdollisimman>

Pagliari, M.J. 2016. The Brass Instrument Owner's Handbook. Lontoo: Rowman & Littlefield. Viitattu 15.5.2025. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/lib/jypoly-ebooks/detail.action?docID=4648141> ProQuest Ebook Central.

Resonaari. N.d. Kuvionuotit. www-sivu. Viitattu 22.5.2025. <https://resonaari.fi/asiantuntijapalvelut/kuvionuotit/>

Rissanen, A. 2015. Vetopasuunan soittotekniikan kehittäminen luonnonsävelsarjoihin perustuvalla lip-break-artikulaatiotekniikalla. Tohtorintutkinnon loppuraportti. Taideyliopisto/Sibelius-Akatemia. Viitattu 16.5.2025. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018050923728>

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5.painos. Helsinki: Tammi.

Vehmas, S. 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Helsinki: Gaudeamus

Vetoniemi, E. 2025. Asenne edistämässä inklusiivista kasvatusta ja toimintakulttuuria. Julkaisussa Yksilöllisiä polkuja taiteen perusopetuksessa – näkökulmia osallisuuden vahvistamiseen. Toim. A. Muukka-Marjovu, M. Kaikkonen & E. Vetoniemi. Opetushallitus.

Vetoniemi, J. 2025. Toimintaympäristönä ihmisten moninaisuus – erilaisuutta, samankaltaisuutta vai osallisuutta. Julkaisussa Yksilöllisiä polkuja taiteen perusopetuksessa – näkökulmia osallisuuden vahvistamiseen. Toim. A. Muukka-Marjovu, M. Kaikkonen & E. Vetoniemi. Opetushallitus.

Vienonen, T. 2019. Torvisen pasuunavihko. Uudistettu painos. Toim. T. Vienonen.

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. 5.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. 27/2016. Viitattu 1.5.2025. <https://www.finlex.fi/fi/valtiosopimukset/sopimussarja/2016/27>

Åberg, L. 2025. Kehitysvammaisuus. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 11.5.2025. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00556>

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

Ennen soittotuntia

- Sopivatko vaskisoittimet kaikille oppijoille?
- Millaisia tietoja saat uudesta oppilaasta ennen ensimmäistä soittotuntia?
- Millaisia valmisteluja teet uuden oppilaan aloittaessa soittotunnit?
- Millaisia valmisteluja teet ennen tutun oppilaan soittotuntia?

Soittotunnilla

- Millaisia haasteita erilaisella oppijalla voi olla?
- Millaisia motorisia haasteita erilaisella oppijalla voi olla?
- Millaisia vahvuuksia erilaisella oppijalla voi olla?

- Millaisia materiaaleja käytät soitonopetuksessa?
- Oletko tarvinnut soittotunneilla jotakin apuvälineitä?
- Millaisia menetelmiä käytät soitonopetuksessa?

Opetussuunnitelma ja tavoitteet

- Onko taiteen perusopetuksen oppimäärän yksilöllistäminen sinulle tuttua?
- Millä perusteilla taiteen perusopetuksen oppimäärää yksilöllistetään?
- Miten käytännössä yksilöllistäminen toteutetaan?
- Miten muodostat tavoitteita oppilaiden kanssa?
- Millaista yhteistyötä teet oppilaan huoltajien kanssa?

Koulutus

- Millaisissa asioissa olet/olisit tarvinnut apua opettaessasi erilaisia oppijoita?
- Miten suhtautuminen erilaisiin oppijoihin on muuttunut urasi aikana?
- Mitä mielestäsi olisi tärkeää osata tulevana instrumenttipedagogina?